

**AB GENİŞLEME SÜRECİNİN ÜYE ÜLKELERİN İKTİSADİ
BÜYÜMESİ VE DIŞ TİCARETİ ÜZERİNE ETKİLERİ:
PANEL DATA ANALİZİ**

Onur Altın

Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

Sevgi Demirci

Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

Onur Çakır

Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

Hilal Semiz

Ege Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

İZMİR, 2006

AB Genişleme Sürecinin Üye Ülkelerin İktisadi Büyümesi ve Dış Ticareti Üzerine Etkileri: Panel Data Analizi

Onur Altın¹, Sevgi Demirci², Onur Çakır³, Hilal Semiz⁴

ÖZET

Bu çalışmada 1970–2004 dönemi baz alınarak, Avrupa Birliği genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesine ve ihracat & ithalat kalemlerine etkisi sınanmıştır. İlk önce Bassanini & Scarpetta(2001)'in yaptığı çıkarım temel alınarak büyüme modellenmiş, daha sonra ihracat ve ithalat için dinamik bir model kurulmuştur. Kurulan modeller en küçük kareler kukla değişken modeli (LSDV model) kullanılarak tahminlenmiştir. Dinamik modeller için LSDV modelinin kullanılmasında bir sakınca olmadığı literatürel olarak ispatlanmıştır. Çalışma incelenen dönem itibariyle AB15 ülkeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Kurulan büyüme modeli çerçevesinde AB15 ülkeleri arasında koşullu ve koşulsuz yakınsama hipotezi de test edilmiştir. Çalışma sonucunda genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesine ve dış ticaretine olumlu bir etkisi olduğu, etkinin dış ticaret kalemlerine göre dağılımına bakıldığında, net ihracatın da AB15 genelinde genişleme sürecinden olumlu etkilendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca AB15 ülkelerinde yakınsama hipotezinin gerçekteştiği ve yakınsamanın koşulsuz yakınsama itibariyle 32 yıl, koşullu yakınsama itibariyle 26 yıl sonra yarı yoluna geleceği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: LSDV modeli, koşullu yakınsama hipotezi, Hausman testi, genişleme süreci.

¹ onuraltin@mail.ege.edu.tr

² sevgi36@yahoo.com

³ onur.cakir@yahoo.com

⁴ hilemege@yahoo.com

İçindekiler

<u>Konular</u>	<u>Sayfa</u>
Giriş	4
1. Literatür	5
2. AB’de Büyüme, Dış Ticaret ve Fiyat Seviyesinin Gelişimi (1970 – 2004)	7
3. Veri Seti	13
4. Yöntem	14
5. Model	17
5.1 Modelin Formülasyonu	17
5.2 Modelin Tahmini	21
5.2.1 Genişleme Sürecinin İktisadi Büyümeye Etkisi	23
5.2.2 Genişleme Sürecinin Dış Ticarete Etkisi	24
6. Sonuç	25
Kaynaklar	27
Ek-1. Testler	29
A. Kısıtlandırılmış F Testi	29
B. Hausman Testi	30
Ek-2. Veri Setleri	34
Ek-3. Tahmin Sonuçlarının Çıktıları	46

Tablolar

Tablo 1. Kukla Değişkenler	13
Tablo 2. Tahmin Sonuçları	22
Tablo 3. İşçi Başına GSYİH (1990 Sabit Dolar Fiyatlarıyla)	34
Tablo 4. Kişi Başına GSYİH (1990 Sabit Dolar Fiyatlarıyla)	35
Tablo 5. İş Gücü Büyüme Oranı (%)	36
Tablo 6. Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYİH İçindeki Payı	37
Tablo 7. Kamu Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı	38
Tablo 8. İhracatın GSYİH İçindeki Payı	39
Tablo 9. İthalatın GSYİH İçindeki Payı	40
Tablo 10. Fiyatlar Genel Seviyesindeki Yıllık Değişim (%)	41
Tablo 11. Reel Kur	42
Tablo 12. Nüfus	43
Tablo 13. İstihdamın Nüfusa Oranı	44
Tablo 14. GSYİH Deflatör Endeksi	45

Sekiller

Şekil 1. AB'de Yıllık Ortalama Reel Büyüme	8
Şekil 2. AB15'te Reel İşçi Başına GSYİH Büyüme Oranı	9
Şekil 3. Net İhracatın GSYİH'ye Oranı	10
Şekil 4. AB15'te Net İhracatın Zaman Seyri	11
Şekil 5. AB15'te Ticaret Hacminin GSYİH'ye Oranı	11
Şekil 6. Fiyatlar Genel Seviyesindeki Yıllık Değişim (%)	12

Giriş

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kuran Paris Antlaşmasının imzalanması (1951) ile başlayan, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (AAET) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) Kuran Roma Antlaşmalarının imzalanması (1957) ile diğer sektörlere de yayılarak derinleşen Avrupa entegrasyonu; 29 Ekim 2004 tarihinde imzalanan ve 1 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen “Avrupa Anayasası'nın (A Constitution for Europe)” Fransa'da 29 Mayıs 2005 tarihinde ve Hollanda'da 1 Haziran 2005 tarihinde gerçekleştirilen halk oylamaları sonucunda reddedilmesine karşın, günümüzde gelmiş bulunduğu aşamadan daha da öteye gitmeye hazırlandığı düşünülmektedir (Kavalalı, 2005).

Avrupa Birliği'nin genişleme süreci günümüze kadar beş aşamadan geçmiştir. Birlik ilk genişlemesini 1973'te İngiltere, Danimarka ve İrlanda ile ikinci genişlemesini 1981'de Yunanistan ile üçüncü genişlemesini 1986'da İspanya ve Portekiz ile; dördüncü genişlemesini 1995'te Avusturya, İsveç, Finlandiya ve son genişlemesini de 2004'te çoğunluğu eski doğu bloku ülkesi olan Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Kıbrıs Rum Cumhuriyeti ve Malta ile gerçekleştirmiştir. Birlik, Hırvatistan ve Türkiye ile müzakerelere başlamış ve eski Yugoslavya ülkelerinin aday üyeliklerini kabul etmiştir. Her bir evre, müzakere süreçleri ve uyum sorunları içermiştir.

Bir serbest ticaret bölgesi olarak kurulan AB, 1968 yılında Gümrük Birliği anlaşmasının imzalanmasıyla, 1985 yılında yayımlanan beyaz kitap ile çalıştırmış olduğu Tek Pazar ya da İç Pazar (internal market) süreciyle, uyguladığı ortak politikalar (ortak tarım politikası, ortak ulaşım politikası, ortak maliye politikası, ortak para politikası vb.) ile, AB anlaşması (Maastricht anlaşması) sonrası belirlediği kriterleri ile 5 iktisadi entegrasyon evresinin en ileri ikinci evresi olan “iktisadi birlik” aşamasındadır (Güran & Aktürk, 2001: 14). Bu çerçevede genişleme sürecinin AB üyesi ülkeleri iktisadi ve ticari olarak nasıl etkilediğini bulmak önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada AB genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesine ve dış ticaretlerine etkisi araştırılacaktır. AB15 ülkelerini kapsayacak bu çalışmanın incelediği dönem 1970–2004 dönemidir. Bu bağlamda ulaşılabilecek sonuçlar AB15 ülkeleri perspektifinden gerek yeni katılan üyeler, gerek gelecekte katılacak üyeler için bir gösterge olarak yorumlanacaktır. Türkiye de çok tartışmalı bir şekilde ucu açık olarak aldığı müzakere tarihi ve takvimi ile AB genişleme sürecinin bir parçasıdır.

1. Literatür

Çalışmanın detaylarına geçmeden önce, konuyla ilgili önceki dönemlerdeki araştırmaların sonuçlarını incelemek yerinde olacaktır. Araştırmalar çerçevesinde ana soru; AB'ye üyelik üye olan ülkeler için büyüme etkisi yaratmakta mıdır? olmuştur. Bu noktada araştırmacılar soruyu farklı bakış açılarıyla irdelediğinden ve çalışma yaptıkları dönem baz alındığında AB entegrasyonunun tam anlamıyla ilerlemediği dönemleri incelediklerinden dolayı farklı sonuçlara ulaşmıştır.

Brada ve Mendez (1988) panel data seti ve OLS yöntemini kullanarak yaptıkları çalışmada birliğe üyeliğin, ülkelerin yatırım oranlarını pozitif olarak etkilediğini; fakat buna rağmen entegrasyon-büyüme ilişkisi içinde herhangi bir etkinin bulunmadığını göstermiştir. Altı çizilmesi gereken nokta ise kullandıkları ekonomik entegrasyon kukla değişkenleri AB'ye katılımın geçici etkilerini yansıtmaktadır.

Italianer (1994) AB6'da 1961–1992 dönemi arası yaptığı çalışmada entegrasyon ile tanımlanan değişkenlerini ticaret akışını temel alarak oluşturmuştur. Bu modelden yola çıkarak vardığı sonuç ise bölgesel ekonomik entegrasyonlarda olduğu gibi ticari engellerin kaldırılması da büyüme oranlarını etkilemektedir.

Landau (1995) 1950–1990 dönemlerinde birliğe üye olan ve olmayan 17 OECD ülkesinde yaptığı araştırma sonucunda bu ülkelerin büyüme oranlarında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Bu bağlamda şu sonuca varmıştır; Avrupa Birliğine üyelik hiç bir şekilde uzun dönemli büyüme etkisi yaratmamaktadır.

Avrupa bütünleşmesi ile ilgili yapılan birçok araştırmada genel olarak benzer sonuçlara ulaşılmıştır: Avrupa Birliği'ne katılım ülkelerin uzun dönem büyüme oranları üzerinde etkili olmamaktadır. Avrupa entegrasyonunun büyüme etkisini analiz eden Henrekson ve diğerleri (1996) AB'ye ya da EFTA'ya üyeliğin, üye ülkelerin büyüme oranlarında %1 seviyesine kadar etkili olduğu sonucuna varmışlardır. Bununla birlikte ülkelerin AB'ye ya da EFTA'ya üye olmaları arasında bir farklılık bulamamışlardır. Vardıkları diğer bir sonuç ise, teknoloji transferinin büyüme için ana kanal olmasına rağmen üyeliğin yatırımlar üzerinde hiç bir etkisi yoktur.

Baldwin ve Seghezza (1996) 1971 – 1990 dönemini baz alarak yaptığı çalışmalarında AB entegrasyonunun sabit fiziki sermaye yatırımları ve teknolojik yenilik yaratan bilgi üretimi sayesinde iktisadi büyümeyi etkilediği saptamıştır. Ayrıca AB üyesi ülkelerin, diğer

Avrupa ülkelerine göre daha yüksek bir faktör verimlilik büyümesi yakaladığı sonucuna varmıştır.

Rodriguez ve Rodrik (1999) yaptıkları araştırmada daha çok serbest ticaret rejimlerinin GSYİH büyümesini tetiklediğini fakat serbest ticaret rejimlerinin uygulanmasının şüpheli sonuçlarının da olduğunu göstermişlerdir. Bu bağlamda, ticari engellerin kaldırılmasının (openness) etkilerini ölçmek için kullanılan göstergeler zayıf göstergelerdir. Yani kullanılan göstergeler düşük ekonomik performansın kaynakları ve makroekonomik dengesizliklerle yüksek korelasyon halinde bulundurmaktadır.

Vanhoudt (1999) 23 OECD ülkesi için yaptığı panel data analizinde AB'ye üye olan ve üye olmayan OECD ülkeleri mukayese edildiğinde AB'ye üyeliğin büyümeye pozitif ya da negatif etkisinin olmadığı sonucuna varmıştır. Vanhoudt'un zaman serisi analizinde büyümenin 1973 yapısal kırılma noktası öncesi ve sonrasında iki trend çizgisi etrafında durağan olduğu sonucuna varılmıştır.

Vamvakidis(1999) 1950–1992 dönemi sabit etki ve entegrasyon kukla değişkenleri ile kurduğu dengeli olmayan (unbalanced) panel data modeli ile bölgesel entegrasyonlara katılımların, sınırların kaldırılarak iç pazara geçilmesiyle karşılaştırıldığında iktisadi büyümeye daha az etkisi olmuştur. Sınırların kaldırılmasıyla ilgili olan kukla değişkenler istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır fakat aynı durum bölgesel entegrasyon kukla değişkenleri için geçerli olmamıştır.

Bazı ekonomistler Merkez ve Doğu Avrupa Ülkesi 8 ülkenin (CEEC's 8) AB'ye katılımının AB15'te mal ve faktör piyasalarına kazanç sağlayacağına ve yeni üye ülkelere transfer olacak yükler ile AB ülkeleri arasında yüklerin dengelenme eğilimi içinde olacağı konusunda ortak bir karara varmışlardır. Keuschig, Kohler ve Ben (2002)'nin yaptıkları çalışmaya göre; beklenen bu sonuçlar görece olarak düşük çıkmıştır.

Badinger (2001) LSDV ve GMM yaklaşımını karşılaştırmak için yaptığı çalışmada, AB'ye katılım sonrasında ülkelerde sürekli bir büyüme olmadığını gözlemlemiştir. Badinger, AB entegrasyonunun yanı sıra AB bünyesinde oluşturulan bölgesel ekonomik entegrasyonları ve sınırların serbestleştirilmesini bütünleşme endeksine katmıştır. Bulgularına göre eğer ekonomik entegrasyon olmasaydı birliğe üye ülkelerin kişi başına reel GSYİH seviyeleri olması gerekenden %20 daha az olacaktı. Bununla birlikte verimlilikte de marjinal bir role sahip olan AB entegrasyonu önemli bir düzey etkisine (level effect) sahiptir.

Deardorff ve Stern (2002) yaptıkları araştırmada AB entegrasyonunun üye ülkelerin ekonomik büyümesini nasıl etkilediğini göstermeyi amaçlamışlardır. Çalışma çerçevesinde AB ülkelerinin uzun dönemli büyüme oranlarının artması için çok az kanıtın bulunduğu ve yeni katılan ülkelerin piyasalarını rekabete hızlı bir şekilde açmaları sonucu zarar görebilecekleri, ve bunun gelecekte üye olacak ülkeler için de benzer sonuçlar doğurabileceği sonucuna varmıştır.

Brodzicki (2002) 20 ülke ile 1960–1999 dönemi arasında LSDV yaklaşımını kullanarak yaptığı analizde, AB’ye üyeliğinin iktisadi büyümeye etkisinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmadığı görülmüştür. Buna karşılık AB’ye üyeliğın süresinin ve AB ekonomisinin ölçeğinin üye ülkelerin büyümelerinde pozitif etkisi görülmektedir.

Brodzicki (2005) yaptığı analiz sonucunda genel olarak liberalleşmenin (her alanda sınırların açılmasının, engellerin kaldırılmasının) büyümeye olumlu etkisini gözlemlemiştir. Ayrıca serbest bölge alanlarının üçüncü dünya ülkelerine de genişletilmesinin genel olarak büyümeyi teşvik etmekte olduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda daha çok ticari liberalizm ve daha iyi koordinasyonlar sonucu ekonomik entegrasyonun ileri evreleri AB’ye üye ülkelerin büyüme performansları üzerinde çok daha fazla etkiye sahip olacaktır.

Kaitila (2004) AB15 ülkeleri bazında reel kişi başına GSYİH düzeyinde yakınsama ilişkisini incelemiş, çalışmasının temelini oluşturan 1960 – 2003 dönemini iki farklı döneme bölmüş ve 1. ve 3. genişleme aşamasının yakınsamaya olumlu etkisini tespit etmiştir.

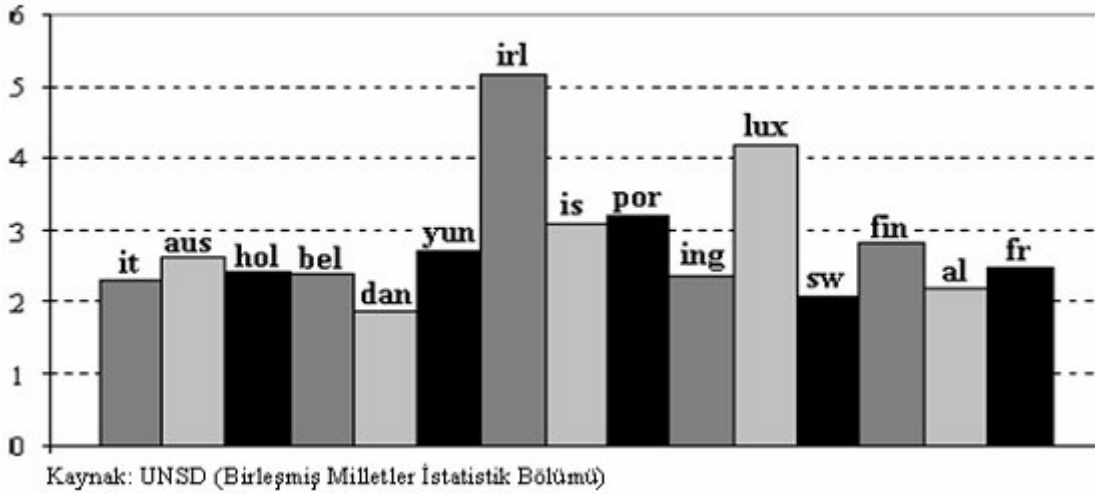
Kaitila (2005) AB15 ülkeleri için 1960 – 2002 döneminde ve CEEC’s 8 ülkeleri için 1993–2002 döneminde koşullu yakınsamayı ve entegrasyonun yakınsamaya etkisini araştırmıştır. AB entegrasyonunu 5 aşamaya ayırmış ve her bir aşamaya kukla değişken vermiş ve kukla değişken entegrasyonu için Wald testini yapmıştır. Ayrıca kamu harcamalarının, enflasyonun ve ihracat açıklığının (export openness) yani ihracatın GSYİH’ye oranının entegrasyon kukla değişkenleriyle birlikte AB15 için büyümeyi nasıl etkilediğini tartışmıştır. Çalışma sonucunda AB entegrasyonunun üye ülkelerin büyümesine olumlu bir etkisi olduğu ancak AB üyeliğinin ülkelerin büyümesine anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varmıştır.

2. AB’de Büyüme, Dış Ticaret ve Fiyat Seviyesinin Gelişimi (1970 – 2004)

Çalışmamızın bu bölümünde 1970–2004 dönemi AB’de dış ticaretin, büyümenin ve fiyat seviyesinin yıllara göre gelişimi çeşitli grafiklerle gösterilecektir. Bu çerçevede büyüme

yorumlanırken AB üyesi ülkelerde yıllık ortalama reel büyümeye bakılacak ve daha sonra reel işçi başına GSYİH büyüme oranının zaman seyri yorumlanacaktır. Dış ticaretin gelişimi ise net ihracat ve ticaret hacminin GSYİH'ye oranı ve AB'de net ihracatın seyrine bakılarak değerlendirilecektir, fiyat seviyesi yorumlanırken GSYİH deflatör endeksinin değişimine bakılacaktır. Şekiller UNSD internet sayfasındaki verilerden yararlanılarak çizilmiştir. Yararlanılan veriler tablolar halinde Ek 2'de verilmiştir. Veriler 1990 sabit dolar fiyatlarıdır.

Şekil 1. AB'de Yıllık Ortalama Reel Büyüme(1970-2004)

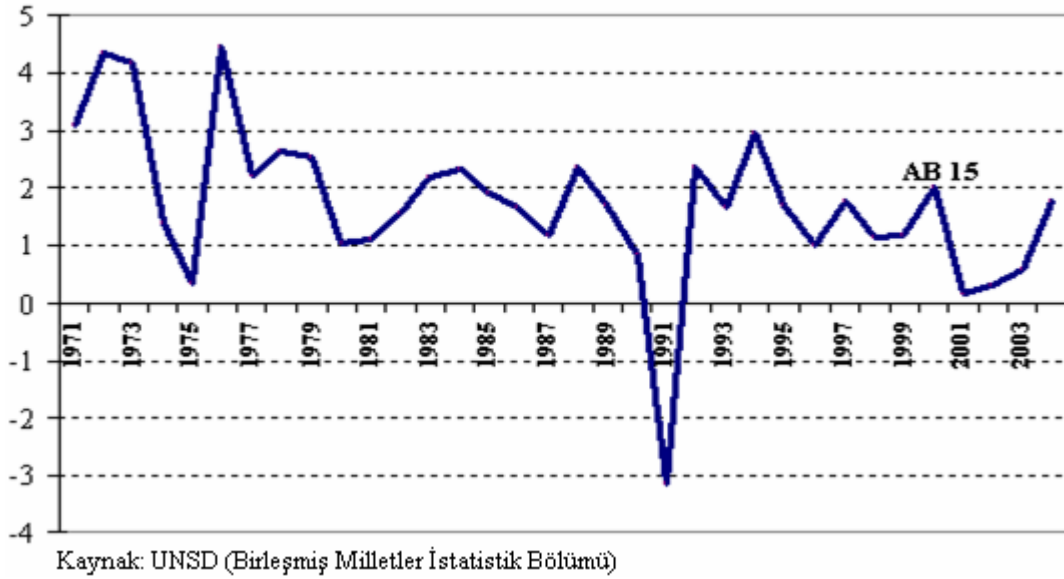

Şekil 1'de görüldüğü üzere AB'nin kurucu ülkelerinde olan Lüksemburg ve birliğe 1973 yılında katılan İrlanda dışında kalan üye ülkeler 1970–2004 dönemi arası reel bazda ortalama %2–3 oranında büyüme kaydederken, bu iki ülkeden İrlanda yıllık ortalama %5.1, Lüksemburg ise %4.1 oranında büyümüştür. Bunun dışında İspanya ve Portekiz de iyi bir büyüme performansı sergileyerek %3'ün üzerinde büyümüştür.

İrlanda AB'ye üye olduğu yıllarda (1973–1980) dünyanın uluslararası kurumlara en fazla bağımlı olan ekonomilerinden birine sahipti. İrlanda 1973 yılında AB'ye üye olduktan sonra, ülkede dört ana sektör parlamaya başladı. Bu sektörler, eczacılık ve sağlık endüstrisi, bilişim teknolojileri ve gelişim teknikleri, 1980'ler sonunda kurulan uluslararası finans endüstrisi ve son yıllarda göze çarpan uluslararası hizmet endüstrisidir. Nitekim İrlanda'nın 1990'lı yılların başında uygulamış olduğu düşük kurumlar vergisi sayesinde Avrupa'ya gelen yatırımların büyük bir bölümünü aldı. İlave olarak, ulusal anlaşmalarla kısıtlanmış ücretler, iyi eğitilmiş işgücü ve AB transferleriyle fonlandırılmış gelişen altyapı ve yapılan doğrudan yardımlar sayesinde İrlanda 1990'lı yıllarda yüksek büyüme rakamlarına ulaşmıştır(Powell, 2003).

Lüksemburg ekonomisi önceleri önce ağır sanayi ve tarım ağırlıklı iken, AB ile birlikte büyük ölçüde değişmiştir. Ağır sanayinin belirgin bir şekilde zayıflaması ile birlikte Lüksemburg yeni sanayilere öncelik vermiş ve özellikle bankacılık ve sigorta sektörünü geliştirmiştir, ek olarak Avrupa'nın merkezinde gelişmiş bir finans endüstrisine sahip olması da Lüksemburg'un yüksek reel büyümesindeki ana nedenlerden biridir.

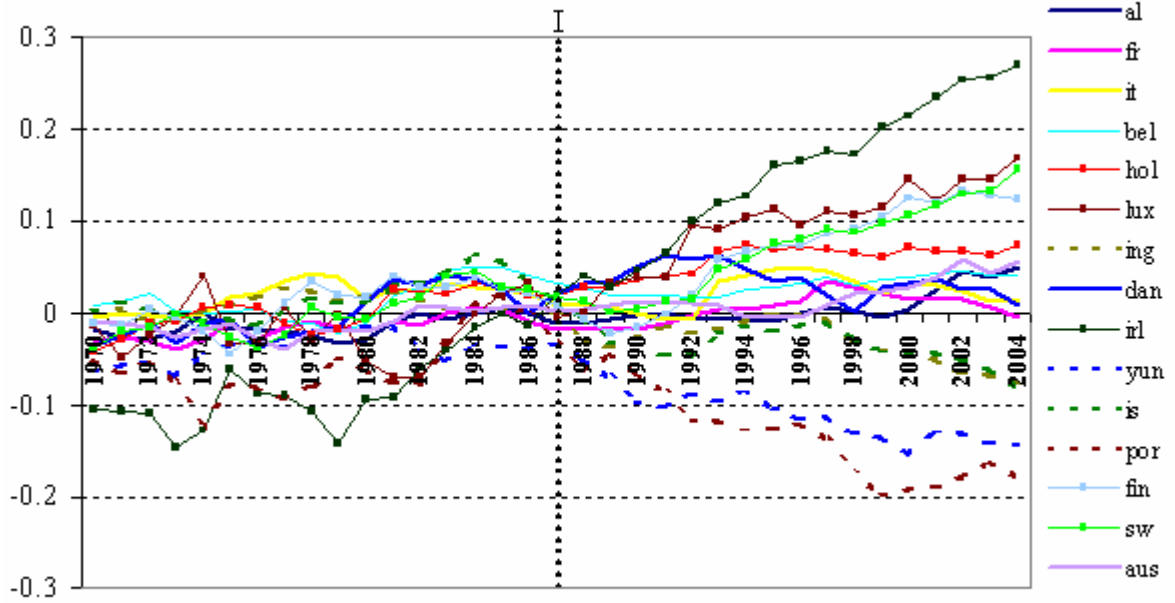
Şekil 2. Reel İşçi Başına GSYİH Büyüme Oranı (%)

Şekil 2’de AB15’te reel işçi başına GSYİH büyüme oranının 1970–2004 arası zaman seyri gösterilmektedir. Görüldüğü üzere 1973–1976 dönemi arasındaki dalgalanma petrol krizi, Bretton-Woods sisteminin çöküşü, stagflasyon olgusu gibi nedenlere bağlı konjonktürel bir dalgalanmadır. Bunun haricinde 1991 yılına kadar, verimlilik artışını gösteren, işçi başına büyüme oranı dengeli bir seyir izlemiştir. 1991 yılında doğu bloğunun çökmesi ve buna bağlı olarak dışsal faktörler nedeniyle istihdamın artması reel işçi başına GSYİH’yi %3.1 azaltmıştır. Bu dönemle ilgili en çarpıcı örnek Almanya’dır. Almanya’da 1991 yılında istihdamın nüfusa oranı %27 artmıştır (bkz. Tablo 5).

Şekil 3, her bir üye ülkenin 1970–2004 yılları arası net ihracatın GSYİH’ye oranının zaman seyrini göstermektedir. 1970–1987 arası İrlanda hariç üye ülkelerin net ihracatı dengeli bir trend izlemiştir. 1987 yılında iç pazara geçilmesi ile birlikte bu süreçten etkilenen ülkeleri üç grupta toplayabiliriz: Birinci grup ülkeler şekilde noktalı çizgi ile gösterilen, iç pazardan olumlu etkilenen ülkelerdir. Bu ülkeler, Hollanda, Lüksemburg, İrlanda, Finlandiya ve İsveç’tir. Şekilde görüldüğü gibi iç pazara geçilmesinden sonra bu ülkelerin net ihracat oranı artan bir seyir izlemiştir. İkinci grup ülkeler iç pazara geçilmesinden sonra dengeli seyrine

Şekil 3. Net İhracatın GSYİH'ya Oranı

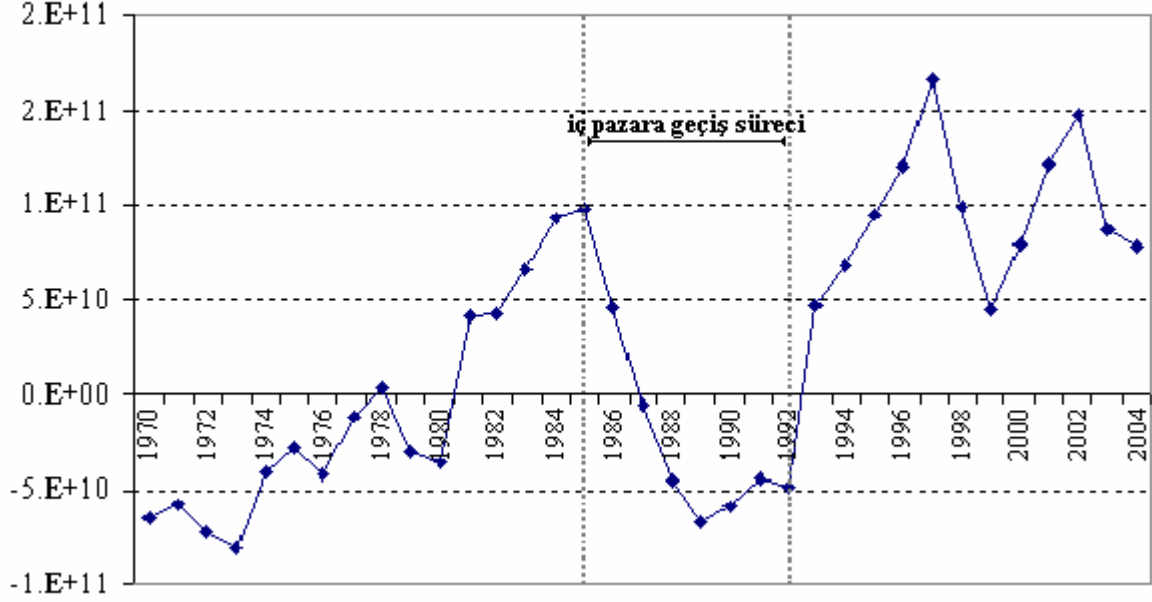
Kaynak: UNSD (Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü)

I: Tek Avrupa Senedi'nin yürürlüğe girmesi (iç pazara geçiş)

devam eden ülkelerdir. Bu ülkeler şekilde düz çizgi ile gösterilen Almanya, Fransa, Avusturya, Danimarka, Belçika ve İtalya'dır. Üçüncü grup ülkeler iç pazar ile net ihracatı düşüş trendine giren, şekilde kesik çizgi ile gösterilen İngiltere, Yunanistan, İspanya, Portekiz'dir.

Şekil 4, 1970–2004 yılları arası AB15'de net ihracatın seyrini göstermektedir. Üye ülkelerin net ihracatı 1985 yılına kadar artan bir trend izlemesine karşın bu yıldan sonra 1989 yılına kadar keskin bir düşüş yaşamış, bu yılda dip yaptıktan sonra 1992 yılına kadar yaklaşık bu seviyede seyretmiştir. 1992 yılından sonra 1997 yılına kadar kayda değer bir artış sergileyerek pozitif değere ulaşmış (dış fazla), bu tarihten sonra dalgalı bir seyir izlemesine rağmen artış eğilimini sürdürmüştür. 1985–1992 dönemi net ihracattaki bu belirgin değişim AB ülkelerinin iç pazara geçiş sürecine bağlanabilir. Tek pazar'ın oluşumu doğrultusunda ilk önemli adım 1968'de, üye ülkelerin aralarında gümrük vergilerini ve miktar kısıtlamalarını kaldırarak üçüncü ülkelere karşı ortak bir dış ticaret politikası uygulamasına olanak sağlayan, Gümrük Birliği'nin kurulmasıdır. 1970'lerde meydana gelen önemli gelişmeler (Bretton-Woods sisteminin çöküşü, petrol krizi, stagflyon olgusu, finansal krizler, ...) ve 1980'lerin başlarında hissedilen üye ülkelerin sahip olduğu farklı standartların üreticilerin ve diğer ekonomik birimlerin üzerine getirmiş olduğu bürokratik zorlukların, gelişen rekabet koşullarına ve tüm dünyada etkisini göstermeye başlayan küreselleşme ve deregülasyon olgusuna uygun olmaması gibi sebeplerden ötürü komisyon 1985 yılında iç pazarın

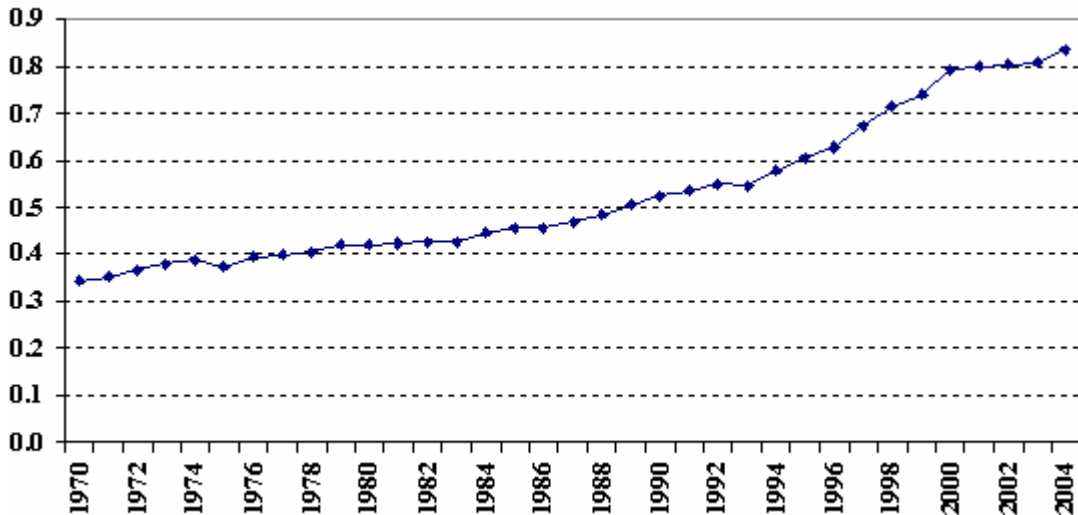
Şekil 4. AB15' te Net İhracatın Zaman Serisi (1970-2004)

Kaynak: UNSD (Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü)

oluşturulmasına yönelik programı içeren beyaz kitap yayınladı. Bu programa göre üye ülkeler 7 yıllık bir takvim içerisinde gerekli hukuki ve siyasi düzenlemeleri yaparak, fiziksel, teknik ve mali açıdan tüm sınırlarını kaldıracaktı. Bu doğrultuda Tek Avrupa Senedi (Single European Act) Şubat 1986'da imzalandı ve Temmuz 1987'de yürürlüğe girdi. Takvim çerçevesinde 1992 yılında iç pazar tamamlandı*. Sonuç olarak Şekil 4'te de görüldüğü gibi AB iç pazara geçiş sürecini net ihracat bakımından sancılı atlattı.

Şekil 5. AB15'te Ticaret Hacminin GSYİH'ya Oranı

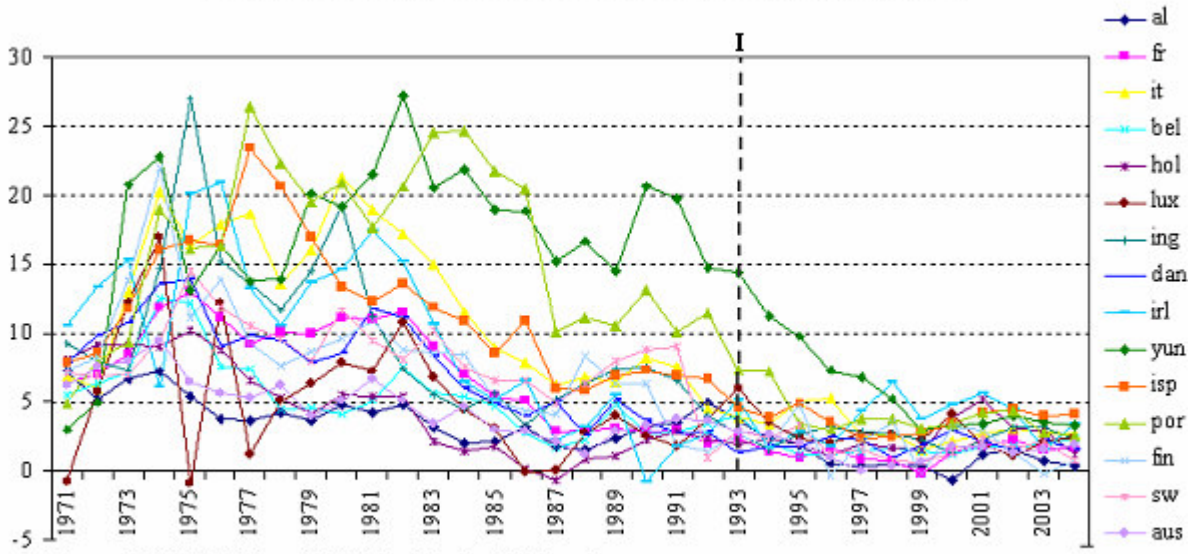

Kaynak: UNSD (Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü)

* <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=3&fId=12&prnId=3&hnd=1&docId=335&ord=2&fop=0>

Şekil 5, AB15'te 1970–2004 dönemi dış ticaret hacminin GSYİH'ye oranının zaman içindeki değişimini göstermektedir. Grafikte de görüldüğü gibi ticaret hacmi sürekli bir artış eğilimi göstermiştir. 1970'te bu oran 0.32 seviyelerinde iken 2004 yılına kadar yaklaşık 3 kat artarak 0.85 seviyesine ulaşmıştır.

Şekil 6. Fiyatlar Genel Seviyesindeki Yıllık Değişim *(%)

Kaynak: UNSD (Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü).

* Fiyatlar genel seviyesindeki değişim değerlendirilirken GSYİH deflatör endeksi baz alınmıştır.

I: Maastricht Anlaşması (AB Anlaşması).

Şekil 6, AB15 ülkelerinin fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen yıllık değişimi (enflasyon) göstermektedir. Şekilde de görüldüğü gibi ülkelerin fiyat seviyesindeki değişim 1987 yılına kadar birbirinden bağımsız bir trend izlemektedir. Bu bağlamda bu yıla kadar ülkeler arasında, enflasyon oranlarında herhangi bir yakınsamadan söz etmek güçtür. 1987–1993 döneminde nispi bir yakınsamanın olduğunu söyleyebiliriz. Ancak 1993 yılında, Maastricht anlaşmasının imzalanıp, kriterlerinin kabul edilmesinden sonra ülkeler enflasyon oranları bakımından hızla birbirine yakınsayıp, 1999–2004 arası %5 bandına girmiştir. Nitekim literatürde yer alan bir çok çalışma, Maastricht anlaşmasının* imzalanmasından sonra AB15 ülkelerinde enflasyon oranlarının birbirine yakınsadığını ampirik olarak göstermiştir.

* Maastricht anlaşmasının fiyat istikrarıyla ilgili olan kriteri şudur; ortalama enflasyon oranı en iyi performansı gösteren 3 üye ülkenin ortalamasının %1.5'inden yukarı olamaz. Bu çerçevede Avrupa Para Birliğine geçiş sürecindeki en önemli kriter fiyat istikrarı kriteridir.

3. Veri seti

Çalışmanın verileri toplanırken ağırlıklıla UNSD (Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü) internet sitesinden indirilen verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca ILO'nun emek piyasası istatistiklerinden ve OECD'nin yayınlamış olduğu istatistiklerden de yararlanılmıştır. Veriler 1990 sabit dolar fiyatlarıyla hesaplanmış reel kalemlerdir. Çalışmanın inceleneceği dönem olarak, ilk 4 genişleme aşamasının yorumlanmasına olanak sağlayan, 1970 – 2004 aralığı seçilmiştir. Modelin uzaysal boyutu olan AB ülkelerinin modele eklenmesi değerlendirilirken, ilgili dönemdeki üye 15 ülkenin performansı baz alınmıştır. Dolayısıyla 15 ülkenin performansı test edilerek çalışmanın temel sorunu olan “AB genişleme süreci üye ülkelerin ekonomik büyümesini ve dış ticaretini nasıl etkilemiştir?” sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Genişleme sürecinin büyüme oranlarına etkisinin analiz edildiği modelde, Lüksemburg'un dönem içinde göstermiş olduğu muazzam performans modeli bozmaktadır. Konuyla ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda olduğu gibi bu nüfusu oldukça küçük ülkeyi modelden dışlamak yerine, gerek coğrafi, gerek kültürel yakınlığından ve gerekse de AB'nin kurucu üyesi olmalarından dolayı Belçika ile nüfus, istihdam, dış ticaret ve GSYİH düzeylerini birleştirip analizin içine sokmak modelin daha sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır (Kaitila, 2005). Genişleme sürecinin iktisadi büyüme oranına etkisini test ettiğimiz model bu yaklaşım çerçevesinde analiz edilmiştir. İhracat ve ithalatın süreçten nasıl etkilendiğini analiz ettiğimiz modelde böyle bir düzenlemeye gidilmemiştir. Genişleme sürecinin etkisi kukla değişken kullanılarak açıklanacaktır. Kukla değişkenlerin içeriği; üye ülkelerin AB'ne katılım tarihinden sonraki yıllara 1 önceki yıllara 0 verilerek belirlenmiştir. Tablo1. kukla değişkenlerin ülkeler itibariyle içeriğini vermektedir. Almanya'ya, Fransa'ya, İtalya'ya, Belçika'ya, Hollanda'ya ve

Tablo 1. Kukla Değişkenler

	Almanya	Fransa	İtalya	Belçika	Hollanda	Lüksemburg	İngiltere	Danimarka	İrlanda	Yunanistan	İspanya	Portekiz	Finlandiya	İsveç	Avusturya
Kukla Değişken (D)*	1970	1970	1970	1970	1970	1970	1973	1973	1973	1981	1986	1986	1995	1995	1995

* Belirtilen yıllardan itibaren kukla değişken 1 değerini almaktadır.

Lüksemburg'a dönemin başlangıcından itibaren 1 değerinin verilmesinin sebebi bu ülkelerin AB'nin kurucu üyeleri olmasıdır.

Reel kur verileri (3.1)'deki formüle göre düzenlenmiştir. Nominal döviz kuru olarak "IMF döviz kurları (IMF base rate)" baz alınmıştır. UNSD'nin resmi internet sitesinde yapılan tanıma göre bu kur, IMF'e iletilen ve Uluslararası Finansal İstatistik bülteninde yayımlanan döviz kurlarının yıllık ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Fiyatlar genel seviyesi değerlendirilirken "örtük fiyat deflatör endeksi (IPD)" baz alınmıştır. Örtük fiyat deflatörü cari bir değer in reel karşılığına bölünmesiyle bulunur. Burada ölçüme konu olan değer, ulusal muhasebenin en önemli kalemi olan GSYİH'dir. Dolayısıyla bu endeksin adı da GSYİH deflatörüdür. Dolayısıyla fiyatlar genel seviyesinin yıllık değişimi GSYİH deflatörünün yıllık değişimi bulunarak hesap edilmiştir.

$$RE_i = E_i * (P^{US}/P_i) \quad (3.1)$$

RE_i: İlgili ülkenin reel döviz kuru.

E_i: İlgili ülkenin nominal döviz kuru.

P^{US}: ABD'nin fiyat düzeyi.

P_i: İlgili ülkenin fiyat düzeyi.

GSYİH düzeyleri harcama yöntemiyle hesaplanmıştır. 1990 sabit dolar fiyatlarıyla verilmiştir. Emek piyasası verileri bulunurken OECD ve ILO'nun istihdamın nüfus içindeki payı verilerinden yararlanılmıştır.

4. Yöntem

Çalışmada panel data yöntemi kullanılacaktır. Panel data analizinin uzaysal, i, ve zamansal, t, olmak üzere iki boyutu vardır. Uzaysal boyutunu ülkeler, firmalar, mallar vs... oluştururken, zamansal boyutunu bir değişken setinin periyodik gözlemleri oluşturur. (Baltagi, 1995) panel data yönteminin avantajlarını şöyle sıralamıştır:

- i. Panel data kişilerle, firmalarla, ülkelerle, vs., zaman içinde ilişki kurduğundan bu birimlerin aralarında heterojen olması kaçınılmaz olmaktadır.
- ii. Panel data yatay kesit gözlemlerin zaman serisini birleştirerek daha bilgilendirici veriler, daha fazla değişkenlik, değişkenler arasında daha az doğrusallık (collinearity), daha fazla serbestlik derecesi ve daha etkin bir model sağlar.

- iii. Tekrar eden yatay kesit gözlemlerle çalıştığından, panel data “değişim dinamiklerini” çalışmak için daha uygun bir yöntemdir.
- iv. Panel data sadece yatay kesit yada sadece zaman serisinde gözlenemeyen etkileri daha iyi teşhis eder ve ölçer.
- v. Panel data bize daha karmaşık davranışlara sahip modeller üzerinde çalışma imkanı sağlar(Gujarati, 2003: 638).

Panel data modelinin tahminlenmesinde sabit etkiler (fixed effects) ve rassal etkiler (random effects) olmak üzere iki yaklaşım vardır. Benimseyeceğimiz olan sabit etkiler yaklaşımı sabit terim (intercept), eğim katsayıları (slope coefficients) ve hata terimi üzerine yapılan çeşitli varsayımlara dayanır. Bu çalışmada dikkate alınacak olan varsayım “eğim katsayıları ($\beta_2, \beta_3, \dots$) sabittir fakat sabit terim kişisel birimler, i , arasında değişkendir” varsayımdır(Gujarati, 2003: 640). Model (4.1) ve nihayet model (4.2) bu varsayımdan hareketle türetilmiştir.

$$Y_{it} = \beta_{1i} + \beta_2 X_{2it} + \beta_3 X_{3it} + \dots + u_{it} \quad (4.1)$$

Bu model literatürde “sabit etkiler regresyon modeli” olarak tanınır. Sabit etkilerin anlamı, sabit terimlerin kişisel birimler arasında farklılık göstermesine rağmen her bir kişisel birimin sabit teriminin zamana karşı değişmemesi, sabit kalmasıdır (time invariant^{*}). Kişisel birimlerin sabit terimlerini yani kişisel etkileri (individual effects) diferansiyel sabit terim kukla değişkenlerini (differential intercept dummies) kullanarak buluruz(Gujarati, 2003: 642).

$$Y_{it} = \alpha_1 + \alpha_2 D_{2i} + \alpha_3 D_{3i} + \dots + \alpha_{15} D_{15i} + \beta_2 X_{2it} + \beta_3 X_{3it} + \dots + u_{it} \quad (4.2)$$

Model (4.2)'de D ile gösterilen değişkenler çalışmanın konusunu oluşturan AB15 ülkelerinin (kişisel birimler) sabit terimlerinin tahminlenmesinde kullanılan kukla değişkenler olsun. Örneğin, gözlemin Fransa'ya ait olduğu yerde $D_{2i} = 1$, yoksa 0, İtalya'ya ait olduğu yerde $D_{3i} = 1$, yoksa 0, Belçika'ya ait olduğu yerde $D_{4i} = 1$, yoksa, 0 olduğunu ve Almanya hariç diğer 14 ülkeye de kukla değişken verdiğimiz varsayalım. 15 ülke olmasına rağmen kukla değişken tuzağına (dummy variable trap) düşmenin engellenmesi için 14 kukla değişken kullanılmıştır. Tam doğrusallık (perfect collinearity) durumu bu tuzaklardan biridir.

---

^{*} Bu nedenle sabit terim katsayısı β_{1i} olarak gösterilir. Kişisel birimler, i , arasında değişken, zamana, t , karşı sabit.

Bu nedenle α_1 Almanya'nın sabit terimi olur. Diğer bir değişle Almanya mukayese ülkesidir (comparison country). Mukayese ülkesi olarak herhangi bir ülke seçilebilir. Sabit etkilerin tahmin edilmesinde kukla değişkenler kullanıldığı için literatürde model (4.2) "en küçük kareler kukla değişken modeli (LSDV model)" olarak bilinir. Bu nedenle literatürde sabit etkiler ve LSDV terimlerinden herhangi biri, benimseyeceğimiz olan varsayımı açıklayan modelin ismi olarak kullanılabilir(Gujarati, 2003: 642).

Kurulacak modellerde sabit terimlerin ülkelere göre değişmediği yani ortak kabul edildiği varsayım (common intercept) ve LSDV'nin işlediği varsayımın seçimi için kısıtlandırılmış F testi (restricted F test) uygulanmıştır. Bunun sonucunda tüm modeller için LSDV modelinin kullanımının daha iyi olduğu saptanmıştır. Ayrıca Rassal ve sabit etkiler tahminleyicilerinden hangisinin kullanılacağı sorusu ise Hausman(1978) testi ile cevaplandırılmıştır. Bunun sonucunda üç model için de sabit etkiler yani LSDV tahminleyicisinin kullanılmasının doğru olduğu saptanmıştır. Testlerin formülleri denklem (4.3) ve (4.4)'te verilmiştir. Testler ayrıntılarıyla ve tüm aşamalarıyla Ek-1'de verilmiştir. Son olarak çalışmada yatay kesit kalıntı varyanslarını ağırlık olarak alacağımız GLS (generalised least squares) metodu kullanılacaktır.

Kısıtlandırılmış F testi (Gujarati, 2003: 643):

$$F = \frac{(R^2_{UR} - R^2_R)/(i-1)}{(1 - R^2_{UR})/(n-k)} \quad (4.3)$$

UR kısıtlı olmayan LSDV modelidir. R kısıtlı olan OLS modelidir. OLS tüm ülkelerin sabit terimlerini ortak olarak aldığı için kısıtlıdır. i ülke sayısını, n gözlem sayısını, k serbestlik derecesidir. Bulunan değer F_{kritik} 'ten büyükse LSDV modeli uygun tercihtir.

Hausman testi (Di Nardo & Johnston, 1997: 404):

$$H = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})' (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1} (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE}) \quad (4.4)$$

$(\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})$, rassal etkilerle hesaplanmış olan katsayılardan, LSDV ile hesaplanmış olan katsayıların çıkarılması sonucu oluşan matristir. $(\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})'$ ise bu matrisin transpose matrisidir. $(\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})$; LSDV ve rassal etkiler modelinin katsayı kovaryans matrisleri farkıdır. H değeri, χ^2_{kritik} 'ten büyükse LSDV modelini seçmek doğru olacaktır.

5. Model

5.1 Modelin Formülasyonu

Genişleme sürecinin üye ülkelerin ekonomik büyümesine ve dış ticaretine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada üç temel model oluşturulacaktır. Çalışmanın konusu gereği analiz “genişleme sürecinin iktisadi büyümeye etkisi” ve “genişleme sürecinin dış ticarete etkisi” şeklinde iki bölüme ayrılacaktır.

Genişleme sürecinin iktisadi büyümeye etkisini değerlendireceğimiz model, Solow (1956)’nın formülize ettiği neo-klasik büyüme modelinden hareketle çıkarılacaktır. Scarpetta & Bassanini (2001) bu çıkarımı kullanarak 21 OECD ülkesinde 1971 – 1998 yılları arasında “iktisadi büyümede teknolojik ilerlemenin, makroekonomik politikaların ve kurumların rolünü” analiz etmişlerdir. Bu bağlamda modelin kurulmasına Solow (1956)’nın düzenlediği Cobb-Douglas üretim fonksiyonuyla başlarsak:

$$Y_{it} = K_{it}^{\alpha} (A_{it} L_{it})^{1-\alpha} \quad (5.1)$$

$$\dot{K}_{it} = s_i Y_{it} - \delta K_{it} \quad (5.2)^*$$

$$A(t) = A_{i0} e^{gt} \text{ ve } L(t) = L_{i0} e^{nt} \quad (5.3)^{**}$$

Y çıktıyı, K fiziki sermayeyi, A iş gücü artışı teknoloji seviyesini (Harrod-neutral) ve L iş gücünü göstermektedir. $0 < \alpha < 1$ olup model ölçeğe göre sabit getiriye göstermektedir. Modelde her iki tarafı da $A_{it} L_{it}$ 'ye bölüp “ $\hat{k}_{it} = K_{it} / A_{it} L_{it}$ ve $y_{it} = Y_{it} / A_{it} L_{it}$ ” olduğunu ve sermaye birikimi fonksiyonunun (5.2)'de verildiği gibi formülize edildiğini varsayarsak:

$$y_{it} = \hat{k}_{it}^{\alpha} \quad (5.4)$$

$$d\hat{k}_{it}/dt = \dot{\hat{k}}_{it} = s_i y_{it} - (n_i + g_i + \delta)\hat{k}_{it} \quad (5.5)$$

* s_i yatırım oranlarını, δ sermayenin amortisman payını göstermektedir.

** g dışsal teknolojik büyümeyi (gökten inen meyve), n işgücü'nün büyüme oranını göstermektedir.

(5.5)'te verilen model sermaye birikiminin zaman içinde değişiminin belirleyicilerini göstermektedir. Ayrıca (5.5)'teki modeli (5.4)'te verilen model ile ilişkilendirirsek model (5.5)'in ekonomik büyümeyi de anlattığını görürüz. Solow (1956) uzun dönemde bir ekonominin durağan durumda (steady state) bulunduğunu ve bu koşullar altında ekonomide işçi başına sermaye miktarının değişmeyerek sabit kalacağını savunmuş ve dengeli büyüme sürecinde* (balanced growth path) sürdürülebilir ekonomik büyümenin ancak dışsal teknolojik ilerleme ile sağlanacağını eklemiştir. Durağan durum koşullarında ($\dot{k}_{it} = 0$), y_{it} yerine (5.4)'te gösterildiği gibi k_{it}^α yazılarak, emek başına çıktı (y) fonksiyonunun nihai şekli aşağıdaki gibi bulunur:

$$y(t) = A(t) [s_i / (n_i + g_i + \delta)]^{\alpha / (1-\alpha)} \quad (5.6)$$

(5.6) fonksiyonun doğal logaritmasını, (5.3)'teki teknoloji denklemini, $A(t)$, de dikkate alarak, alırsak:

$$\log y_i = \log (A_{i0}) + (\ln e) \downarrow g_i t + (\alpha / (1-\alpha)) \log s_i - (\alpha / (1-\alpha)) \log (n_i + g_i + \delta) \quad (5.7)$$

1

(5.7)'deki modelden yola çıkarak (her iki taraftan $\log y_{i,t-1}$ i çıkararak) genişleme sürecinin büyümeye etkisini sınavacağımız nihai model:

$$\Delta \log y_{it} = \beta_{i0} - \sigma \log y_{i,t-1} + \beta_1 \log s_{it} - \beta_2 n_{it} - \beta_3 \log G_{it} + \beta_4 D_{gen,it} - \beta_5 I_{it} + \beta_6 \log X_{it} + u_{it} \quad (5.8)$$

$\Delta \log y_{it}$: $\log y_{it} - \log y_{i,t-1}$

y_{it} : işçi başına GSYİH.

σ : yakınsama hızı.

s_{it} : sabit sermaye yatırımlarının GSYİH içindeki payı.

n_{it} : iş gücü yıllık büyüme oranı (%).

G_{it} : kamu harcamalarının GSYİH içindeki payı.

$D_{gen,it}$: Tablo 1'de verilen genişleme kukla değişkeni.

X_{it} : ihracatın GSYİH içindeki payı.

* Sermayenin, üretimin, tüketimin ve nüfusun aynı ve sabit bir oranda (teknolojik büyümeye, g , eşit) büyüdüğünün varsayıldığı bir durumdur.

I_{it} : GSYİH deflatör endeksindeki yıllık değişim (enflasyon oranına denktir) (%).

$\Delta \log y_{it}$ işçi başına çıktının doğal logaritmasının bir önceki yıla göre farkını vermektedir. Bu nedenle söz konusu değişken GSYİH büyüme oranının bir göstergesidir. Bu bağlamda modelin bağlı değişkeni göz önüne alınarak genişleme kukla değişkeninin büyümeye etkisi sınanacaktır. Ayrıca (5.8)'deki model AB üyesi 15 ülke arasında koşullu yakınsama hipotezinin de sınanmasına olanak vermektedir. Mankiw, Romer & Weil (1992) ile Barro & Sala-i-Martin (1992) ülkelerin sahip olduğu koşulların (siyasi, kurumsal, altyapısal,...) farklılıklarından kaynaklanan durağan durumdaki farklılıkları dikkate alarak yakınsama ilişkisini incelemişlerdir (Jones, 1998: 63). Daha basit bir ifadeyle durağan durumu belirleyen unsurları kontrol ederek yakınsamayı araştırmışlardır. Bu nedenle bu yaklaşıma “koşullu yakınsama hipotezi” denir. Mankiw ve diğerlerinin açıklamış olduğu koşullu yakınsama hipotezine göre; aynı teknoloji seviyesine sahip ve nüfus artış oranları da aynı, fakat tasarruf eğilimleri (propensity to save) ve başlangıç sermaye-emek oranları (K/L) farklı olan ülkeler farklı durağan durum gelir seviyelerinde birbirlerine yakınsayacaktır (Kaitila, 2005: 4). Bu bağlamda yakınsamanın var olduğunu söyleyebilmemiz için yakınsama hızının, σ , önündeki işaretin negatif olması şarttır. İşaret negatif ise ülkeler arasındaki açığın (gap) kapanarak ülkelerin birbirine yakınsadığını söyleyebiliriz. Ayrıca (5.8) modeli bize verimlilik hakkında da bilgi vermektedir. Bu model ile dönem içinde AB15'te verimliliğin nasıl etkilendiğini yorumlayabiliriz. Çünkü y işçi başına çıktı miktarını vermektedir. Literatürde bu modelin baz alınarak verimliliğin sınanıldığı bir çok çalışma yapılmıştır (bkz. Soukiazis & Castro, 2003: 13-16).

Yatırım oranlarının, ihracat oranlarının ve genişleme sürecinin büyümeyi “olumlu” etkileyeceği buna karşın işgücü büyüme oranlarının (azalan marjinal verimler kanunu sebebiyle), enflasyon oranlarının ve kamu harcamalarının GSYİH içindeki payının (kaynak kullanımı ve dağılımında etkinliğin bozulması sebebiyle) büyümeyi “olumsuz” etkileyeceği beklenmektedir. (5.7)'de verilen modeldeki trend değişkeni (5.8)'deki modele eklenmemiştir. Çünkü trend, t , modeli bozmaktadır.

Genişleme sürecinin dış ticarete etkisi sınanırken ihracat ve ithalat perspektifinden bir değerlendirme yapılacaktır. Net ihracata etkisi sınanmaya çalışılmış fakat etkin çalışan bir model kurulamamıştır. Ancak genişleme sürecinin ihracata ve ithalata etkisi test edilen modellerdeki kukla değişkenlerin önündeki katsayıya bakılarak, net ihracatın nasıl etkilendiği konusunda bir fikir sahibi olunmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi üye ülkelerin net ihracatı süreç içinde farklı eğilimler göstermektedir. AB ülkeleri arasındaki fark, özellikle tek

pazara geçildikten sonra, net ihracat yönünden giderek açılmıştır. Bu süreçten olumlu ve olumsuz etkilenenler olmuştur (bkz. Şekil 3). Bu bağlamda net ihracatın genişleme sürecinden nasıl etkilendiğini analiz etmek giderek zorlaşmaktadır.

İhracat ve ithalat modelleri oluşturulurken, bir önceki dönemin ihracat ve ithalatının bir sonraki döneme etkisi gözetilecektir. Diğer bir değişle bağlı değişkenin gecikmeli değeri modele açıklayıcı değişken olarak eklenecektir. Literatürde bu türden modellere “dinamik panel data modelleri” denmektedir. Bu nedenle ihracat ve ithalatın panel data yöntemi kullanılarak dinamik bir analizi yapılacaktır. Bağlı değişkenin gecikmeli olarak açıklayıcı kısma eklenmesi, kısa dönem etkilerin (short term effects) takibine olanak sağlamasına karşın, eklenen gecikmeli bağlı değişkenle hata terimi arasında korelasyonun meydana gelmesine neden olur.(Li, Greenway & Hine, 2003: 8).

Ayrıca dinamik panel data çalışması yaparken sabit etkiler modelinin – LSDV tahminleyicisinin – kullanımı katsayıların sapmalı (biased) tahminine neden olmaktadır. Ancak Nickell (1981) gecikmeli değer katsayısının (λ_1, μ_1) sapmasına bir açıklama getirmiştir. Nickell (1981) eğer her hangi bir dışsal açıklayıcı değişken (exogeneous regressors) yoksa modelin zaman boyutu sonsuza yaklaştıkça sapmanın sifira yaklaşacağını göstermiştir. Bu yüzden LSDV tahminleyicisi ancak zaman boyutu büyük olan paneller için iyi performans gösterir(Judson & Owen, 1996: 3). Genel olarak dinamik panel data yaklaşımında zaman boyutu 30’dan büyük ($T>30$), gözlem sayısı, N , yeterince fazla iken sabit etkiler modelinin kullanılmasının “sapmanın anlamlı düzeyde azalması sebebiyle” sakıncası olmadığı ampirik olarak desteklenmiştir (Judson & Owen, 1996: 7-12). Bu çalışmada türetilen modellerde dışsal bir açıklayıcı değişken bulunmaması, kullanılan zaman aralığında 35 yılın ve 495 ila 476 gözlem sayısının bulunması ve 7 değişkenin var olması LSDV tahminleyicisinin kullanılarak dinamik analiz yapılmasını olanaklı kılmaktadır* .

İhracat ve ithalat modelleri otokorelasyon gözetilerek birinci dereceden otoregresif, AR(1), düzenekle tahminlenecektir. İhracat ve ithalat modeli (5.9) ve (5.10)’da verilmiştir:

$$\log X_{it} = \lambda_{i0} + \lambda_1 \log X_{i,t-1} - \lambda_2 \log S_{it} + \lambda_2 \log S_{i,t-1} + \lambda_3 \log RER_{it} + \lambda_4 \Delta \log Y_{it} + \lambda_5 D_{gen, it} + \lambda_6 t + \varepsilon_{it} \quad (5.9)$$

* Dinamik panel data modelleri GMM (general method of moments), AH (Anderson and Hsiao (1981)), LSDVC motodları kullanılarak daha etkin bir şekilde tahmin edilmektedir.

$$\log M_{it} = \mu_{i0} + \mu_1 \log M_{i,t-1} + \mu_2 \log s_{it} - \lambda_2 \log s_{i,t-1} - \mu_3 \log RER_{it} + \mu_4 \Delta \log y_{it} + \mu_5 D_{gen, it} + \mu_6 t + \rho_{it} \quad (5.10)$$

$$\Delta \log y_{it} = \log y_{it} - \log y_{i,t-1}$$

y_{it} : kişi başına GSYİH.

M_{it} : ithalatın GSYİH içindeki payı.

$X_{i,t-1}$ ve $M_{i,t-1}$: ihracat ve ithalatın gecikmeli değeri.

RER_{it} : reel döviz kuru.

t : zaman trendi.

$s_{i,t-1}$: yatırım oranlarının gecikmeli değeri.

İhracat modeline baktığımız zaman; gecikmeli değer (bir önceki dönemin ihracatının veya ithalatının çeşitli dışsal faktörlerden dolayı içinde bulunduğumuz dönemi etkileyeceği düşünüldüğünde), reel döviz kurunun, kişi başına GSYİH'nın, genişlemenin etkisini gözettiğimiz kukla değişkenin ve zaman trendinin etkisinin olumlu, yatırım oranlarının etkisinin (ihracat malı üretimine ayrılan kaynakların yatırıma yönlendirilmesinden dolayı) olumsuz olmasını beklemekteyiz. Ancak, yatırım oranları gecikmeli olarak ihracat üzerine olumlu bir etki göstermektedir. İthalat modelinde ise değişik olarak yatırım oranlarının etkisinin olumlu (sermaye malı ithalinin artması sebebiyle) fakat gecikmeli değerinin olumsuz (yatırımların yerel üretimi artırıp ithalatın azalacağından dolayı), reel kurun etkisinin olumsuz (ulusal paranın değer kaybettiği ithalatın azalması nedeniyle) olmasını beklemekteyiz. $\Delta \log y_{it}$, kişi başına GSYİH düzeyinin doğal logaritmasının bir önceki yıla göre değişimidir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu değişimi kişi başı çıktı düzeyindeki büyümeyi göstermektedir.

5.2 Modelin Tahmini:

AB genişleme sürecinin, 1970–2004 arasında, AB15 ülkelerinin iktisadi büyümesine ve dış ticaretine etkilerini incelediğimiz bu çalışmanın tahmin sonuçları* Tablo 2'de verilmiştir. Ayrıca belirtilen dönemde AB15 ülkeleri için koşulsuz yakınsama hipotezi de sınanmış sonuçlar tabloya eklenmiştir. Koşulsuz yakınsamanın tahminlenmesinde yöntem bölümünde açıkladığımız süreçler uygulanmış, testler sonucunda en iyi metodun LSDV olduğuna karar

* Tahmin sonuçlarının detaylı E-Views çıktıları Ek-3'te verilmiştir.

Tablo 2. Tahmin Sonuçları

		Bağı Değişkenler			
		Koşulsuz Yakınsama	Koşullu Yakınsama (Genişlemenin Büyüme Etkisi)	Genişlemenin İhracata Etkisi	Genişlemenin İthalata Etkisi
		$\Delta \log y_{it}$	$\Delta \log y_{it}$	$\log X_{it}$	$\log M_{it}$
Açıklayıcı Değişkenler	$\log y_{i, t-1}$	-0.021395 ^(0.01)	-0.026224 ^(0.01)	-	-
	$\log S_{it}$	-	0.018137 ^(0.05)	-0.275914 ^(0.01)	0.173921 ^(0.01)
	$\log S_{i, t-1}$	-	-	0.254336 ^(0.01)	-0.144686 ^(0.01)
	n_{it}	-	-0.006014 ^(0.01)	-	-
	$\log G_{it}$	-	-0.063518 ^(0.01)	-	-
	I_{it}	-	-0.001556 ^(0.01)	-	-
	$\log X_{it}$	-	-0.012478 ^(0.05)	-	-
	$\log M_{i, t-1}$	-	-	-	0.898136 ^(0.01)
	$\log X_{i, t-1}$	-	-	0.826975 ^(0.01)	-
	$\log RER_{it}$	-	-	0.028429 ^(0.05)	-0.020809 ^(0.05)
	$\Delta \log y_{it}$	-	-	0.591698 ^(0.01)	0.712347 ^(0.01)
	t	-	-	0.005079 ^(0.01)	0.002825 ^(0.01)
	$D_{gen,it}$	-	0.007881 ^(0.01)	0.025505 ^(0.05)	0.016255 ^(0.05)
	$AR(1)$	-	-	0.289522 ^(0.01)	-0.056266 ^(insign)
R-kare	0.201712	0.554674	0.996359	0.996806	
Adj. R-kare	0.177469	0.535099	0.996189	0.996657	
DW	1.826027	1.861140	1.994771	2.020221	
F-istatistiği	-	94.454	18450.6	21044.77	

^(0.01) katsayı %1'de anlamlı, ^(0.05) katsayı %5'te anlamlı, ^(insign) katsayı anlamsız.

verilmiştir (bkz. Ek-1).

5.2.1 Genişleme Sürecinin İktisadi Büyüme Etkisi

Tablo 2'den de görüldüğü gibi gerek koşulsuz, gerek koşullu yakınsama tahmininde $\log y_{i,t-1}$ 'in önündeki işaret (yakınsama hızı, σ , olarak tanımlanır) negatif ve katsayılar %1 anlamlılık seviyesinde anlamlıdır. Bu bağlamda AB15 ülkeleri arasındaki açığın giderek kapanarak ülkelerin birbirlerine yakınsadığını gözlemlemiştir. Yakınsama hızları koşulsuz yakınsama için 0.021395, koşullu yakınsama için 0.026224 olarak gerçekleşmiştir. Bu şu anlama gelmektedir; koşulsuz yakınsama bulgularına göre üye ülkeler her yıl ortalama %2.14, koşullu yakınsama bulgularına göre ise %2.62 oranında birbirine yakınsamaktadır. Buradan yola çıkarak, üye ülkeler arasındaki açığın koşulsuz yakınsamaya göre 32 yıl, koşullu yakınsamaya göre 26.1 yıl sonra yarıya ineceği hesaplanmıştır. Buradan kastedilen, AB15 ülkelerinde yakınsamanın koşulsuz yakınsama hipotezi çerçevesinde 32 yılda, koşullu yakınsama hipotezi çerçevesinde de 26.1 yılda yarı yoluna geleceğidir (half way to convergence).

Çalışmanın amaçlarında biri olan genişlemenin büyüme etkisini ölçtüğümüz kukla değişkenin katsayısı beklendiği gibi pozitif ve %1 anlamlılık derecesinde anlamlıdır. Bu nedenle genişleme sürecinin büyüme olumlu etkilediğini söyleyebiliriz. İş gücü büyüme oranının işçi başına çıktı büyümesine etkisi Solow(1956)'nın da açıkladığı gibi azalan verimler kanunundan dolayı negatiftir. Katsayı değeri %1'de anlamlıdır. Hükümet harcamaları neo-klasik argüman doğrultusunda büyüme negatif etkilemiştir. Bunun en temel nedeni neo-klasiklerinde açıklamış olduğu gibi hükümet harcamalarının kaynak dağılımında ve kullanımında etkinliği bozarak piyasanın işlerliğini kırmasıdır. Katsayı değeri %1'de anlamlıdır. Enflasyon oranları bu dönem içerisinde AB'nde büyüme olumsuz etkilemiştir. Gelişmekte olan ülkeler üzerine yaptığı çalışmasında Fischer (1993), enflasyonun, yatırım ve verimliliği düşürdüğü için, büyüme olumsuz etkilediğini göstermiştir (Kaitila, 2005: 12). Bu bağlamda enflasyon oranları beklendiği gibi davranmıştır. Katsayı %1'de anlamlıdır. Çoğu çalışmada ihracat açıklığı (export openness) göstergesi olarak kullanılan ihracatın GSYİH'ya oranı 1970–2004 dönemi içerisinde beklenenin tersine büyüme olumsuz etkilemiştir. Bunun nedeni şekil 3 ve şekil 4'te açıklanan koşullar olabilir. Bu değişkenin katsayısı %5'te anlamlıdır.

5.2.2 Genişleme Sürecinin Dış Ticarete Etkisi

Genişleme sürecinin ihracata etkisine baktığımızda, genişlemenin etkisini ölçtüğümüz kukla değişkenin katsayısı beklendiği gibi pozitif ve %5'te anlamlıdır. Bu nedenle AB genişleme sürecinin AB15 ülkelerinde ihracata olumlu yönde bir katkı yaptığı saptanmıştır. Bir önceki dönemin ihracatı, şirketler arasındaki ticari anlaşmalar, ihraç edilen ürünün beğenilmesi ve yayılması vb. gibi dışsallıklar sayesinde bir sonraki dönem ihracatını oldukça olumlu etkilemiştir. Katsayısı %1'de anlamlıdır. Reel kurun ihracata etkisi olumlu ve %5'te anlamlıdır. Çünkü ulusal paranın reel olarak değer kaybetmesi (reel kurun artması) ihracatı artırır. Kişi başına çıktı büyüme oranı ihracatı %1 anlamlılık seviyesinde anlamlı olarak beklendiği gibi olumlu etkilemiştir. İhracatın zaman içinde artan bir trend izlediğini, zaman trendi değişkeninin katsayısının pozitif ve %1'de anlamlı olduğundan dolayı kolaylıkla söyleyebiliriz. Yatırım oranlarının ihracat üzerine belirtilen dönemde olumsuz etkisi saptanmıştır. Bunun literatürde de kabul gören temel nedeni ihracat malı üretimine ayrılacak kaynakların yatırıma yönlendirilmesidir. Ancak uzun dönemde bu yatırımlar üretimi arttıracığından dolayı, yatırım oranlarının gecikmeli değişkeni pozitif ve %1'de anlamlıdır. Bu bağlamda yatırım oranlarının gecikmeli olarak ihracata olumlu etkisi vardır.

Tablo 2'den genişleme sürecinin ithalatı nasıl etkilediğine bakılırsa, genişlemenin etkisini ölçtüğümüz kukla değişkenin katsayısı yine beklendiği gibi pozitif ve %5 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Dolayısıyla genişleme süreci ithalata da olumlu yönde bir katkı yapmıştır. Yatırım oranlarının etkisine bakıldığında %1'de anlamlı, olumlu etkisi bulunmuştur. Bunun nedeni yapılan yatırımlar çerçevesinde sermaye malı ithalinin artmasıdır. Ancak yatırım oranlarının gecikmeli değeri ithalatı olumsuz etkilemektedir. Bunun nedeni uzun dönemde yapılan yatırımların, yerel üretime yönelip, ithalatı azaltmasıdır. Bu nokta da şunu söylememizde sakınca yoktur; yapılan yatırımlar dolaylı olarak ithal ikame etkisi yapmıştır. Yine ithalatın gecikmeli değerinin ithalata pozitif etkisi olmuştur. Reel kurun ve büyümenin de ithalata etkisi beklenildiği gibidir. Reel kur %5'te anlamlı olarak ithalatı olumsuz (ulusal para değer kaybettikçe – reel kur arttıkça – ithalat azalır), büyüme %1'de anlamlı olarak ithalatı olumlu etkilemiştir. Tablo 2 verilen genişlemenin etkisini gösteren kukla değişkenin ithalat ve ihracata etkisine baktığımızda, kukla değişkenin ihracatı daha fazla etkilediğini görürüz. İhracat modelindeki kukla değişkenin önündeki katsayı (0.025505), ithalatınkinden (0.016255) daha büyüktür. Bu durumda genişleme sürecinin net ihracatı da olumlu etkilediği yorumu yapılabilir.

6. Sonuç

AB genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesine ve dış ticaretine etkilerinin LSDV metodu kullanılarak araştırıldığı bu çalışmada elde edilen temel sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Sonuç 1: AB genişleme sürecinin AB15 ülkelerinin iktisadi büyümesi üzerine anlamlı bir olumlu etkisi vardır. Her ne kadar literatürde bu konuda yapılan çoğu çalışma AB üyeliğinin iktisadi büyümeye etkisi olmadığını, ancak entegrasyon süreci çerçevesinde bir etkiden bahsedebileceğimizi gösterse de, bu çalışmalarda incelenen dönemler (başlangıç tarihi 1950 ile 1960 olan dönemler) bizim çalıştığımız dönemden farklıdır. En basit farklılık Gümrük Birliği üyeliğinde kendini göstermektedir. Entegrasyon aşamalarından biri olan GB, AB6 ülkeleri arasında 1968'de yürürlüğe girmiştir. Bizim incelediğimiz dönem, entegrasyon sürecinin bu aşamasını içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda aslında çalışmada elde edilen bulgular literatür ile ters düşmemektedir. Çünkü literatür, entegrasyonun derinleştiği iktisadi birliklerde, üye ülkelerin iktisadi büyümesinin bu süreçten olumlu etkilendiğini gözlemlemiştir. Bu çerçevede yıllar itibariyle entegrasyonunu yeni üyeleri içine alarak derinleştiren (Gümrük Birliği Anlaşması (1968), Tek Avrupa Senedi (1986) ve iç pazara geçiş (1987), Maastricht Anlaşması (1993), Avrupa Para Birliği(1999)) AB'de üye ülkelerin iktisadi büyümesinin genişleme sürecinden olumlu etkilenmesi incelediğimiz dönem itibariyle doğal bir sonuçtur. Ayrıca bulgular Henrekson ve diğerleri (1996)'nın bulgularıyla örtüşmektedir. Onlar AB genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesinde %1 düzeyine kadar olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada da genişleme sürecinin üye ülkelerin iktisadi büyümesine % 0.7 kadar bir katkısı olduğu görülmektedir.

Ayrıca kullanılan model ile AB15 ülkelerinin arasında işçi başına çıktı bazında yakınsama hipotezinin geçerli olduğu da saptanmıştır. Bu bağlamda ülkelerin verimlilik seviyeleri arasında da bir yakınsama ilişkisi vardır ve ek olarak genişleme sürecinin üye ülkelerin verimlilik artışı üzerine de olumlu bir etkisi vardır.

Sonuç 2: Üye ülkelerin dış ticaret kalemleri genişleme sürecinden anlamlı bir şekilde olumlu etkilenmiştir. Bu sonuç beklenen bir sonuçtur. Bunun nedeni AB'nin yapısı itibariyle ticari entegrasyon sürecini büyük ölçüde tamamlamış olmasıdır. Ancak 1987'de iç pazara geçiş sürecinin çalıştırılmasıyla başlayan süreçte, şekil 3'te görüldüğü gibi, ülkeler farklı reaksiyonlar göstermiştir. Bir grup ülkelerin ticaret dengesi olumlu etkilenirken, bir grup ülkeler bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Bunun bir sonucu olarak net ihracat hakkında

yorum yapmak güçleşmiştir. Ancak AB'nin genel dış ticaret dengesi daha öncede açıkladığımız gibi, özellikle iç pazarın tamamlanmasından sonra, olumlu etkilenmiştir. Bunun yansımasını Tablo 2'den de görmekteyiz. AB genişleme sürecinin net ihracat üzerine, şekil 3'te gösterilen olumsuz etkilenen ülkelere rağmen, genel olarak olumlu bir etkisi vardır. İhracat ve ithalat modellerindeki kukla değişkenler bunu bize söylemektedir.

Kaynaklar

- Badinger H. (2001), *Growth Effects of Economic Integration – The Case of the EU Member States (1950-2000)*, IEF Working Paper Nr. 40, Vienna.
Erişim: <http://fgr.wu-wien.ac.at/institut/ef/wp/WP40.pdf>
- Baldwin R. E. ve Seghezza E. (1996), *Growth and European Integration: Towards an Empirical Assessment*, CEPR Discussion Paper No. 1393, CEPR, Washington, D.C.
Erişim: www.cepr.org/pubs/dps/DP1393.asp
- Barro R.J. ve Sala-i-Martin X. (1990), *Economic Growth and Convergence Across The United States*, NBER Working Paper No. 3419, NBER, Cambridge.
Erişim: <http://www.nber.org/papers/w3419.pdf>
- Bassanini A. ve Scarpetta S. (2001), *The Driving Forces of Economic Growth: Panel Data Evidence for the OECD Countries*, OECD Economic Studies No. 33, 2001/II, OECD, Paris. Erişim: <http://www.oecd.org/dataoecd/26/2/18450995.pdf>
- Blanchard O. (2003), *Macroeconomics*, Prentice Hall, Inc, 3rd Ed., USA, ss. 380.
- Brada C. J. ve Mendez A. J. (1988), *An Estimate of the Dynamic Effects of Economic Integration*, The MIT Pres, Review of Economics and Statistics, Vol. 70, No. 1.
Erişim: <http://links.jstor.org/sici?sici=0034-6535%28198802%2970%3A1%3C163%3AAEOTDE%3E2.0.CO%3B2-J&origin=repec>
- Brodzicki T. (2003). *Economic Transition and Economic Integration. Regional Effects for Poland*, Economics Working Paper Archive EconWPA.
Erişim: <http://econwpa.wustl.edu:80/eps/it/papers/0310/0310007.pdf>
- Brodzicki T. (2005), *New Empirical Insights into the Growth Effects of Economic Integration within EU*, Fourth Annual Conference of the European Economic and Finance Society, 19-22 May 2005, Coimbra.
Erişim: <http://econwpa.wustl.edu:80/eps/it/papers/0505/0505014.pdf>
- Deardorff V. A. Ve Stern M. R. (2002), *EU Expansion and EU Growth*, RSIE Discussion Paper No. 487, RSIE, Michigan.
Erişim: <http://www.fordschool.umich.edu/rsie/workingpapers/Papers476-500/r487.pdf>
- Greene H. W. (1993), *Econometric Analysis*, Prentice Hall, Inc, 2nd Ed., USA, ss. 466-469.
- Güran N. Ve Aktürk İ. (2001), *Uluslararası İktisadi Kuruluşlar*, Tuğra Ofset, 5. Baskı, Isparta, ss. 12-17.
- Gujarati D. N. (2003), *Basic Econometrics*, Mc Graw Hill Companies, Inc, 4th Ed., London, ss. 636-653.
- Henrekson M., Torstenson J. ve Torstenson R. (1996), *Growth Effects of European Integration*, CEPR Discussion Paper No. 1465, CEPR, Washington D.C.
Erişim: <http://www.cepr.org/pubs/dps/DP1465.asp>
- Italianer A. (1994), *Whither the gains from European economic integration*, Revue Economique.

- Johnston J. ve Di Nardo J. (1997), *Econometric Methods*, Mc Graw Hill Companies, Inc, 4th Ed., Singapore, ss. 338-341, 389-405.
- Jones C.I. (1998), *Introduction to Economic Growth*, W.W. Norton & Company, Inc; Çev. Ateş S. ve Tuncer İ. (2001), *İktisadi Büyümeye Giriş*, Literatür Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, ss. 57-65.
- Judson A. R. ve Owen A. L. (1996), *Estimating Dynamic Panel Data Models: A Practical Guide for Macroeconomists*, Federal Reserve Board of Governors, Washington, D.C.
Erişim: <http://www.federalreserve.gov/Pubs/feds/1997/199703/199703pap.pdf>
- Kaitila V. (2004), *Convergence of Real GDP Per Capita in the EU15; How Do The Accession Countries Fit In?*, ENEPRI Working Paper No. 25, ENEPRI, Brüksel.
Erişim: <http://www.enepri.org/Publications/WP025.pdf>
- Kaitila V. (2005), *Integration and Conditional Convergence In the Enlarged EU Area*, ENEPRI Working Paper No. 31, ENEPRI, Brüksel.
Erişim: http://www.etla.fi/files/1118_Dp935.pdf
- Landau D. (1995), *The Contribution of the European Common Market To the Growth of its Member Countries*, Weltwirtschaftliches Archiv, 131(4).
Erişim: <http://www.uni-kiel.de/IfW/pub/wa/wa.htm>
- Li X., Greenway D. ve Hine R.C. (2003), *Imports of Services and Economic Growth: A Dynamic Panel Approach*, SETI, Belgium. Erişim: http://www.seti.coleurop.be/Imports_of_services_and_economic_growth_-_a_dynamic_panel_approach.PDF
- Maddala G.S. (1992), *Introduction to Econometrics*, Prentice Hall, Inc, 2nd Ed., USA, ss.464-482.
- Powell B. (2003), *Economic Freedom and Growth: The Case of the Celtic Tiger*, Global Prosperity Initiative Working Paper No. 20, George Mason University, M.A.
Erişim: <http://www.mercatus.org/pdf/materials/442.pdf>
- Rodriguez F. Ve Rodrik D. (1999), *Trade Policy and Economic Growth: A Skeptic's Guide to the Cross-National Evidence*, University of Maryland and Harvard University, Revised May 2000. Erişim: <http://ksghome.harvard.edu/~drodrik.academic.ksgh/skepti1299.pdf>
- Soukiazis E. ve Castro V. (2003), *How the Maastricht Criteria and the Stability and Growth Pact Affected the Convergence Process in the European Union. A Panel Data Analysis*, University of Coimbra, Portugal.
Erişim: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=536562
- Vamvakidis A. (1999), *Regional Trade Agreements or Broad Liberalization: Which Path Leads to Faster Growth?*, IMF Staff Papers, International Monetary Fund, vol. 46(1).
Erişim: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/staffp/1999/03-99/pdf/vamvakid.pdf>
- Vanhoudt P. (1999), *Did the European Unification Induce Economic Growth? In search of Scale Effects and Persistent Changes*, Weltwirtschaftliches Archiv.
Erişim: http://gnu.univ.gda.pl/~brod/brod_wroc.doc

İnternet adresleri:

- <http://unstats.un.org/unsd/databases.htm>
- http://www.oecd.org/document/61/0,2340,en_2649_34575_2483901_1_1_1_1,00.html
- <http://laborsta.ilo.org/>

EK-1. Testler

A. Kısıtlandırılmış F – Testi (Restricted F – Test)

Kısıt. F-testi yapılırken, sabit terimlerin ülkelere göre değişmediği yani ortak olduğu varsayılan model (common intercept) ve LSDV modeli seçiminde kullanılan R^2 değerleri OLS (pooled least squares) ile tahminlenmiştir. Hipotez aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H_0 : Kısıtlı model doğrudur.

H_a : Kısıtlı olmayan model doğrudur.

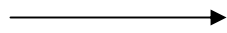

Büyüme (koşullu yakınsama) modeli için:

$$R^2_{UR} = 0.465417$$

$$F = 9.354$$

$$R^2_R = 0.322546$$

$$F_{\text{kritik}, 0.01} \cong 2.16$$

$$\text{Pay} = 14 - 1 = 13$$

Boş hipotezi reddederiz. LSDV modelini kullanmak doğrudur.

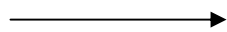
$$\text{Payda} = 476 - 21 = 455$$

İhracat modeli için:

$$R^2_{UR} = 0.995005$$

$$F = 3.398$$

$$R^2_R = 0.994518$$

$$F_{\text{kritik}, 0.01} \cong 2.11$$

$$\text{Pay} = 15 - 1 = 14$$

Boş hipotezi reddederiz. LSDV modelini kullanmak doğrudur.

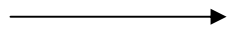
$$\text{Payda} = 510 - 22 = 488$$

İthalat modeli için:

$$R^2_{UR} = 0.995216$$

$$F = 3.257$$

$$R^2_R = 0.994769$$

$$F_{\text{kritik}, 0.01} \cong 2.11$$

$$\text{Pay} = 15 - 1 = 14$$

Boş hipotezi reddederiz. LSDV modelini kullanmak doğrudur.

$$\text{Payda} = 510 - 22 = 488$$

Koşulsuz yakınsama modeli için:

$$R^2_{UR} = 0.092971$$

$$F = 3.129$$

$$R^2_R = 0.012942$$

$$F_{\text{kritik}, 0.01} \cong 2.15$$

$$\text{Pay} = 14 - 1 = 13$$

$$\text{Payda} = 476 - 15 = 461$$

Boş hipotezi reddederiz. LSDV modelini kullanmak doğrudur.

B. Hausman Testi

$$H = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})' (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1} (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})$$

H_0 : Rassal etkiler tahminleyicisi doğrudur (random effects estimator is correct).

H_a : Sabit etkiler tahminleyicisi doğrudur (fixed effects estimator is correct).

Büyüme modeli için:

$$\begin{bmatrix} 0.020255 \\ -0.00901 \\ 0.026198 \\ -0.00282 \\ 0.000177 \\ 0.000459 \\ 0.00505 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})$$

$$\begin{bmatrix} 5.67E-05 & -4.00E-06 & 1.49E-05 & -8.04E-07 & 4.02E-07 & 9.20E-08 & -2.96E-05 \\ -4.00E-06 & 3.97E-07 & -4.60E-06 & -3.84E-06 & -7.35E-09 & -4.51E-08 & 7.10E-07 \\ 1.49E-05 & -4.60E-06 & 1.00E-05 & -2.72E-06 & -1.51E-07 & 2.27E-07 & -3.25E-06 \\ -8.04E-07 & -3.84E-06 & -2.72E-06 & -4.70E-06 & -9.76E-09 & -1.31E-07 & -1.68E-06 \\ 4.02E-07 & -7.35E-09 & -1.51E-07 & -9.76E-09 & -4.88E-08 & 7.21E-09 & -1.16E-07 \\ 9.20E-08 & -4.51E-08 & 2.27E-07 & -1.31E-07 & 7.21E-09 & -1.33E-09 & -2.63E-08 \\ -2.96E-05 & 7.10E-07 & -3.25E-06 & -1.68E-06 & -1.16E-07 & -2.63E-08 & 1.59E-05 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})$$

$$\begin{bmatrix} -3.97E+05 & -5.79E+03 & 1.56E+05 & 9.26E+01 & -8.45E+05 & 8.44E+06 & -7.00E+05 \\ -5.79E+03 & 1.47E+05 & -9.29E+04 & -1.99E+05 & 1.13E+06 & 5.24E+06 & -4.05E+04 \\ 1.56E+05 & -9.29E+04 & -9.00E+04 & -2.26E+04 & 1.02E+06 & 7.66E+05 & 2.82E+05 \\ 9.26E+01 & -1.99E+05 & -2.26E+04 & 3.96E+04 & -3.18E+05 & -2.75E+06 & 1.76E+03 \\ -8.45E+05 & 1.13E+06 & 1.02E+06 & -3.18E+05 & -2.88E+07 & -1.41E+07 & -1.68E+06 \\ 8.44E+06 & 5.24E+06 & 7.66E+05 & -2.75E+06 & -1.41E+07 & -3.12E+08 & 1.47E+07 \\ -7.00E+05 & -4.05E+04 & 2.82E+05 & 1.76E+03 & -1.68E+06 & 1.47E+07 & -1.17E+06 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1}$$

$$\begin{bmatrix} 0.020255 & -0.009012 & 0.026198 & -0.002823 & 0.000177 & 0.000459 & 0.00505 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})'$$

Yukarıda verilen matrisler gerekli düzenlemeler yapıp formülde yerine konulduğu zaman H değeri :

H = 32.48 olarak bulunur. 7 serbestlik derecesi ve %1 anlamlılık seviyesi için;

$\chi^2_{\text{kritik}} = 18.475$ 'dir. Bu durumda boş hipotezi reddederiz. Yani LSDV modeli rassal etkiler modelinden (random effect model) daha iyi çalışmaktadır. Bu durumda büyüme modeli için sabit etkiler tahminleyicisi doğrudur.

İhracat modeli için:

$$\begin{bmatrix} 0.156371 & -0.004138 & -0.020621 & 0.01958 & -0.025825 & -0.02616 & -0.016391 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})'$$

$$\begin{bmatrix} 0.15637 \\ -0.00414 \\ -0.02062 \\ 0.01958 \\ -0.02583 \\ -0.02616 \\ -0.01639 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})$$

$$\begin{bmatrix} 9.15E-04 & -2.37E-05 & -1.35E-04 & 1.36E-04 & -9.48E-05 & -4.31E-05 & 1.66E-04 \\ -2.37E-05 & 6.33E-07 & 4.12E-06 & -3.53E-06 & 2.06E-06 & 1.77E-06 & -5.25E-06 \\ -1.35E-04 & 4.12E-06 & -3.13E-04 & 5.03E-04 & 2.42E-05 & 7.55E-05 & 5.00E-04 \\ 1.36E-04 & -3.53E-06 & 5.03E-04 & -3.70E-04 & -2.95E-05 & -1.50E-05 & -5.58E-04 \\ -9.48E-05 & 2.06E-06 & 2.42E-05 & -2.95E-05 & 6.55E-05 & 1.04E-05 & -5.79E-05 \\ -4.31E-05 & 1.77E-06 & 7.55E-05 & -1.50E-05 & 1.04E-05 & 1.44E-04 & -1.55E-04 \\ 1.66E-04 & -5.25E-06 & 5.00E-04 & -5.58E-04 & -5.79E-05 & -1.55E-04 & -1.17E-03 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})$$

$$\begin{bmatrix} 6.84E+04 & 2.53E+06 & -2.96E+03 & -2.18E+03 & 2.01E+04 & -1.21E+04 & -1.25E+03 \\ 2.53E+06 & 9.53E+07 & -1.03E+05 & -9.03E+04 & 6.89E+05 & -4.64E+05 & -4.17E+04 \\ -2.96E+03 & -1.03E+05 & 2.42E+03 & 4.75E+03 & -4.23E+02 & -1.42E+03 & -9.78E+02 \\ -2.18E+03 & -9.03E+04 & 4.75E+03 & 1.91E+03 & -6.96E+00 & -4.64E+02 & 1.27E+03 \\ 2.01E+04 & 6.89E+05 & -4.23E+02 & -6.96E+00 & 2.28E+04 & -4.84E+03 & -8.94E+02 \\ -1.21E+04 & -4.64E+05 & -1.42E+03 & -4.64E+02 & -4.84E+03 & 9.04E+03 & -9.77E+02 \\ -1.25E+03 & -4.17E+04 & -9.78E+02 & 1.27E+03 & -8.94E+02 & -9.77E+02 & -1.69E+03 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1}$$

H = 25.1, $\chi^2_{\text{kritik}} = 18.475$. Boş hipotezi reddederiz. LSDV modeli rassal etkiler modelinden daha iyi çalışmaktadır. Sabit etkiler modeli doğrudur.

İthalat modeli için:

$$\begin{bmatrix} 0.085917 & 0.049881 & -0.07708 & -0.002002 & -0.007068 & 0.019245 & -0.189969 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})'$$

$$\begin{bmatrix} 0.08592 \\ 0.04988 \\ -0.07708 \\ -0.002 \\ -0.00707 \\ 0.01925 \\ -0.18997 \end{bmatrix} = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})$$

$$\begin{bmatrix} 3.91E-04 & -4.76E-05 & -1.78E-04 & -9.19E-06 & -4.37E-05 & 4.64E-06 & 1.09E-04 \\ -4.76E-05 & 1.41E-04 & -2.57E-05 & 1.25E-06 & 1.19E-05 & 5.55E-05 & -3.71E-04 \\ -1.78E-04 & -2.57E-05 & 1.46E-04 & 4.46E-06 & 1.02E-05 & -3.22E-05 & 1.89E-04 \\ -9.19E-06 & 1.25E-06 & 4.46E-06 & 2.10E-07 & 8.58E-07 & 3.53E-07 & -2.38E-06 \\ -4.37E-05 & 1.19E-05 & 1.02E-05 & 8.58E-07 & 2.44E-05 & 1.72E-06 & -6.98E-05 \\ 4.64E-06 & 5.55E-05 & -3.22E-05 & 3.53E-07 & 1.72E-06 & 8.10E-05 & -1.64E-04 \\ 1.09E-04 & -3.71E-04 & 1.89E-04 & -2.38E-06 & -6.98E-05 & -1.64E-04 & 4.24E-04 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})$$

$$\begin{bmatrix} -2.69E+04 & 8.51E+03 & 2.07E+04 & -1.68E+06 & 2.44E+03 & 1.51E+04 & 1.89E+03 \\ 8.51E+03 & 7.81E+03 & 9.92E+03 & 1.12E+05 & -2.61E+03 & -6.90E+03 & -2.25E+03 \\ 2.07E+04 & 9.92E+03 & 1.42E+04 & 5.13E+05 & 1.49E+04 & -2.64E+02 & 2.29E+03 \\ -1.68E+06 & 1.12E+05 & 5.13E+05 & -7.94E+07 & -4.30E+05 & 6.59E+05 & 3.94E+04 \\ 2.44E+03 & -2.61E+03 & 1.49E+04 & -4.30E+05 & 5.15E+04 & 5.79E+03 & -1.27E+03 \\ 1.51E+04 & -6.90E+03 & -2.64E+02 & 6.59E+05 & 5.79E+03 & 1.26E+04 & -2.26E+02 \\ 1.89E+03 & -2.25E+03 & 2.29E+03 & 3.94E+04 & -1.27E+03 & -2.26E+02 & -1.19E+03 \end{bmatrix} = (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1}$$

H = 52.26, $\chi^2_{\text{kritik}} = 18.475$. Boş hipotezi reddederiz. LSDV yani sabit etkiler tahminleyicisi doğrudur.

Koşulsuz yakınsama modeli için:

$$(\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE}) = (\hat{\beta}_{RE} - \hat{\beta}_{FE})' = 0.011537$$

$$(\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE}) = 5.26E-06, (\Sigma_{FE} - \Sigma_{RE})^{-1} = 190E+05$$

H = 25.3, 1 serbestlik derecesi ve %1 anlamlılık seviyesinde $\chi^2_{\text{kritik}} = 6.635$. Boş hipotezi reddederiz. LSDV yani sabit etkiler tahminleyicisi doğrudur.

EK-2. Veri Seti

Tablo 3. İşçi Başına GSYİH (1990 Sabit \$ Fiyatlarıyla)

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	38685	33298	31258	31262	43086	37820	25743	39927	19794	17123	21545	9024	32290	41320	30810
1971	40024	34771	31809	32224	43844	37465	26557	40657	20202	18076	22408	9266	33009	41711	32370
1972	41626	36121	33392	34009	44224	38860	27554	42167	21805	19678	24134	9802	35695	42591	34214
1973	43148	37564	35323	35764	44134	41451	28855	43249	22527	20705	25362	10695	37417	44036	35772
1974	43873	38340	36546	36725	44177	41858	28340	43274	23168	19007	26597	10578	37527	44489	37162
1975	44434	38491	35689	36785	43800	38677	28255	42937	24689	20460	27180	10508	38937	44544	37732
1976	46696	39753	37798	39064	45667	39863	29230	46193	25296	21571	28580	11364	37866	44745	39318
1977	47999	40686	38305	39454	46285	40410	29903	46397	26497	21660	29730	11953	38987	43920	40709
1978	49025	41860	39592	40527	46820	42317	30691	47017	28073	23103	30701	12274	40554	44502	40200
1979	50324	43168	41374	41095	47037	43093	31080	46392	27610	23586	31150	12639	42175	45476	41806
1980	50404	43812	42232	43018	46530	43305	30550	45629	28668	23399	32826	12891	43018	45666	42503
1981	50705	44574	42441	43735	45444	42875	31304	46567	29732	21895	33674	13135	43425	45674	42328
1982	50949	45655	42801	44617	45389	43607	32404	47730	30561	21811	34446	13413	44416	46294	41946
1983	52456	46373	43234	45263	46754	44875	33914	48237	30710	21353	35275	12787	45459	47129	43446
1984	53922	47500	44231	46470	47897	47306	34200	48559	32671	21715	36954	12718	46479	48798	42550
1985	54741	48294	45348	46966	48252	47990	34890	49061	33824	22031	38276	13134	47549	49344	43565
1986	54893	49235	46216	47453	48990	51580	36041	49003	33871	22053	38729	13642	48796	51041	43795
1987	54859	50284	47691	48262	44773	52142	37108	48739	35297	21568	39099	14120	50994	51901	44202
1988	56531	52112	49178	49870	44827	55037	37525	49019	37130	22125	39665	14786	53278	52459	45507
1989	57644	53543	50545	50849	45999	58218	37151	49951	39183	22892	39912	15383	54258	53150	47040
1990	58326	54354	50656	51691	46365	58905	37078	49896	40672	22608	40381	15004	54242	53784	48401
1991	48179	54800	50882	52613	46332	62572	37318	50931	41756	23874	41253	15921	53428	54210	49142
1992	50003	55866	51579	53721	46116	62129	38206	51205	43002	23635	42500	16454	55312	55895	49555
1993	50109	56000	53915	53703	46484	63750	39511	52426	43463	22956	43967	16406	58089	57924	49381
1994	51701	57140	56030	55840	47456	64212	40885	55933	44372	22846	45412	16601	60901	60962	48279
1995	52607	57956	58040	56725	47451	63575	41511	56438	46216	22963	45461	17423	61572	62556	48799
1996	53312	58413	58423	56961	47836	63860	42133	57445	48181	23089	45208	17890	63038	63666	50623
1997	54485	59517	59367	58511	48123	66927	42668	57968	51467	23912	45707	18214	65901	65870	51431
1998	54744	60575	59830	58933	48827	68428	43459	59141	51959	23911	46231	18175	67591	67315	53216
1999	55294	61500	60092	59878	49505	70211	44157	60336	54204	24825	46067	18484	67736	68894	54519
2000	56188	63035	60952	61185	50855	72733	45220	61648	56624	26718	46073	18731	69999	70304	56210
2001	56529	62820	60836	60625	50724	69781	45532	62383	58425	28080	45814	18718	69764	69602	56262
2002	56960	62958	60076	60854	50440	69545	46041	62915	61425	28730	45618	18695	71128	70876	56352
2003	57535	61767	59640	61608	50094	70124	48012	63875	62129	29422	45135	18539	73060	72084	57335
2004	59630	62904	59522	62391	50133	71593	49178	64727	63690	30205	44794	18733	75670	75044	59420

Kaynak: UNSD, ILO ve OECD.

Not: GSYİH verileri UNSD'nin resmi internet sitesinden, istihdam verileri ise ILO ve OECD'den toplanmıştır. OECD, Statistical Compendium, 2003'ten ve <http://laborsta.ilo.org/> adresinden yararlanılmıştır.

Tablo 4. Kişi Başına GSYİH (1990 Sabit \$ Fiyatlarıyla)

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	13277	13409	11484	12014	13589	15608	11453	19141	7064	5696	8174	3762	15115	19801	12259
1971	13676	13940	11633	12422	14046	15866	11650	19515	7224	6115	8466	4003	15415	19883	12832
1972	14211	14441	11924	13032	14278	16706	12038	20282	7586	6708	9062	4294	16530	20256	13576
1973	14843	15108	12628	13787	14839	17857	12869	20893	7822	7217	9668	4725	17593	20992	14194
1974	14904	15466	13219	14326	15309	18388	12674	20507	8025	6710	10104	4718	18073	21600	14720
1975	14748	15327	12880	14103	15207	17022	12591	20069	8348	7076	10049	4450	18604	22085	14647
1976	15489	15893	13657	14872	15764	17345	12920	21281	8337	7475	10263	4687	18524	22247	15315
1977	15969	16332	13920	14941	16038	17550	13232	21449	8893	7592	10432	4873	18632	21819	16076
1978	16463	16811	14376	15347	16321	18230	13667	21788	9402	8026	10466	4934	19044	22131	16028
1979	17171	17297	15126	15694	16515	18638	14032	22430	9567	8179	10364	5140	20261	22920	16894
1980	17420	17498	15617	16390	16695	18777	13735	22276	9744	8143	10501	5314	21229	23258	17286
1981	17478	17625	15716	16344	16523	18655	13523	21812	9957	7946	10415	5351	21578	23189	17283
1982	17384	17993	15802	16446	16236	18847	13762	22419	10082	7802	10489	5430	22150	23467	17642
1983	17693	18160	15992	16503	16448	19386	14223	22826	9971	7676	10629	5396	22643	23899	18139
1984	18215	18354	16432	16910	16884	20550	14559	23643	10340	7796	10776	5279	23249	24907	18182
1985	18606	18516	16919	17180	17245	21072	15044	24491	10621	7958	10981	5418	23932	25407	18589
1986	19015	18857	17345	17472	17685	23103	15602	25472	10568	7968	11290	5638	24388	26031	18941
1987	19222	19229	17860	17842	17905	23917	16272	25466	11080	7760	11863	6001	25354	26801	19197
1988	19843	20006	18560	18641	18321	25801	17033	25750	11692	8062	12411	6457	26479	27357	19787
1989	20504	20726	19081	19236	19071	28125	17353	25750	12401	8328	12955	6881	27666	27946	20528
1990	21551	21149	19437	19782	19714	29346	17434	25946	13458	8275	13394	7159	27468	28059	21364
1991	22514	21240	19676	20082	20053	31517	17144	26169	13692	8461	13688	7473	25598	27571	21903
1992	22877	21436	19786	20322	20213	31661	17124	26248	14092	8438	13770	7552	24497	27053	22206
1993	22494	21129	19566	20058	20207	32506	17468	26155	14386	8216	13586	7391	24066	26332	22093
1994	22971	21456	19952	20633	20648	33236	18182	27480	15109	8295	13869	7451	24890	27269	22498
1995	23305	21855	20494	21051	21139	33205	18638	28123	16439	8393	14211	7753	25639	28250	22789
1996	23463	21998	20682	21224	21651	33808	19099	28711	17658	8524	14521	8006	26545	28541	23302
1997	23837	22438	21069	21883	22353	36087	19657	29436	19403	8776	15070	8295	28126	29207	23694
1998	24290	23152	21419	22253	23198	38025	20196	30032	20919	9019	15677	8640	29463	30265	24533
1999	24755	23837	21747	22891	23995	40421	20701	30693	22972	9282	16262	8930	30386	31636	25346
2000	25526	24710	22400	23709	24695	43458	21425	31434	24903	9656	16858	9188	31863	32958	26177
2001	25804	25111	22772	23816	24915	43530	21842	31724	25978	10030	17286	9298	32116	33216	26321
2002	25820	25307	22792	23974	24925	44009	22151	31770	27083	10377	17539	9288	32729	33750	26568
2003	25796	25396	22818	24222	24581	44702	22560	31886	27554	10835	17821	9133	33416	34102	26698
2004	26181	25872	23069	24878	24815	46133	23191	32545	28380	11262	18156	9172	34544	35182	27204

Kaynak: UNSD.

Tablo 5. İş Gücü Büyüme Oranı (%)

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1971	-0.145	0.344	0.169	0.654	2.638	3.640	-1.085	0.743	1.379	2.155	0.617	3.856	0.128	-0.001	0.045
1972	0.106	0.528	-1.737	-0.268	1.777	2.772	-0.146	0.787	-1.338	1.191	0.416	2.109	-0.372	0.175	0.483
1973	0.872	1.390	0.724	0.913	5.130	1.542	2.304	0.971	1.361	2.733	2.569	1.913	2.061	0.557	0.320
1974	-1.204	1.022	1.756	1.474	3.988	3.199	0.436	-1.433	1.378	1.916	0.717	2.264	2.933	2.145	0.056
1975	-2.295	-0.668	0.301	-1.487	1.038	1.114	-0.241	-0.953	-0.855	-1.186	-1.617	-3.716	-0.371	2.427	-1.867
1976	-0.091	0.933	0.584	-0.512	0.218	-0.518	-0.741	-1.067	-1.035	1.348	-1.756	-1.146	2.721	0.605	0.357
1977	0.242	0.850	1.006	-0.368	1.134	0.194	0.141	0.667	3.304	2.522	-1.140	0.393	-2.058	0.252	1.315
1978	0.839	0.453	0.281	0.121	1.315	-0.613	0.643	0.496	1.169	0.544	-1.744	0.131	-1.509	0.420	0.836
1979	1.473	0.181	0.987	0.927	1.368	0.501	1.416	4.531	4.805	1.171	-1.401	2.589	2.576	1.617	1.226
1980	1.112	0.118	1.375	-0.193	2.790	0.349	-0.362	1.083	-0.727	1.481	-3.011	2.540	3.087	1.245	0.554
1981	-0.484	-0.514	0.284	-1.914	1.864	0.446	-3.815	-4.026	-0.371	5.208	-2.645	-0.267	1.141	-0.209	0.359
1982	-1.264	0.202	-0.216	-1.394	-1.164	-0.567	-1.546	0.242	-0.491	-0.752	-1.023	0.020	0.890	-0.114	3.033
1983	-1.363	-0.077	0.223	-1.119	-1.213	0.079	-1.068	0.672	-0.729	1.042	-0.624	4.717	0.439	0.073	-0.660
1984	0.031	-0.766	0.443	-0.195	0.660	0.730	1.711	2.824	-1.909	0.312	-2.838	-1.349	0.960	0.745	2.482
1985	0.663	-0.217	0.439	0.577	1.901	1.327	1.516	2.490	-0.429	1.039	-1.213	-0.451	1.093	1.087	0.046
1986	2.134	0.451	0.600	0.779	1.570	2.329	0.631	4.136	-0.566	0.418	2.044	0.260	-0.310	-0.630	1.593
1987	1.532	0.394	-0.200	0.591	11.445	2.831	1.551	0.572	0.433	-0.063	4.550	2.786	-0.198	1.688	0.698
1988	0.666	0.944	0.805	1.347	2.856	2.758	3.791	0.637	0.024	1.664	3.594	2.642	0.255	1.510	0.477
1989	1.908	1.391	0.090	1.477	2.115	3.798	3.199	-1.718	0.269	0.322	4.178	2.308	2.924	1.411	0.852
1990	4.487	1.076	1.750	1.458	3.243	4.092	0.959	1.076	4.497	1.253	2.577	6.576	-0.309	-0.163	1.774
1991	27.231	0.176	0.940	0.048	2.477	2.278	-2.001	-0.941	-0.718	-2.367	0.377	-1.639	-4.962	-1.857	1.764
1992	-1.492	-0.446	-0.600	-0.563	1.965	2.545	-2.134	0.073	0.349	1.722	-2.030	-2.184	-7.085	-4.161	1.451
1993	-1.296	-1.123	-5.179	-0.929	-0.145	1.552	-1.047	-2.330	1.604	1.310	-4.334	-1.758	-5.964	-5.428	0.772
1994	-0.502	0.045	-1.651	-0.724	0.758	3.073	0.916	-1.147	3.591	2.490	-0.875	-0.222	-0.864	-1.027	5.005
1995	0.136	0.912	-0.640	0.787	3.044	2.449	1.303	1.833	5.260	1.578	2.647	-0.635	2.318	1.403	0.822
1996	-0.343	0.304	0.429	0.756	2.209	2.874	1.299	0.721	3.864	1.802	3.011	0.839	1.478	-0.475	-1.079
1997	-0.386	0.503	0.404	0.722	3.219	3.347	1.980	2.040	3.761	0.071	2.890	2.111	1.637	-0.990	0.240
1998	1.547	1.758	1.007	1.299	2.846	4.546	1.217	0.436	7.846	3.366	3.163	4.805	2.374	1.421	0.087
1999	0.996	1.794	1.220	1.564	2.571	5.072	1.233	0.604	6.500	-0.387	4.594	2.068	3.150	2.181	0.853
2000	1.568	1.535	1.685	1.657	0.721	5.244	1.418	0.643	5.219	-2.927	4.392	2.013	1.721	2.235	0.246
2001	0.580	2.400	2.000	1.650	1.689	5.845	1.601	0.112	2.740	-0.802	4.130	1.786	1.406	2.066	0.624
2002	-0.600	1.000	1.500	0.523	1.134	2.812	0.643	-0.347	0.950	1.420	3.120	0.543	0.239	0.144	1.005
2003	-0.989	2.746	0.988	0.020	-0.193	2.070	-2.000	-0.810	2.465	2.198	4.017	-0.313	-0.310	-0.235	-0.970
2004	-2.041	0.468	1.425	1.623	1.360	2.400	0.691	1.040	2.297	1.465	3.876	-0.091	0.091	-0.489	-1.421

Kaynak: ILO ve OECD.

Tablo 6. Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYİH İçindeki Payı

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	0.2851	0.2163	0.2657	0.2289	0.2933	0.2598	0.2024	0.2498	0.2201	0.3281	0.2576	0.2964	0.3393	0.2263	0.2350
1971	0.2916	0.2214	0.2615	0.2165	0.2830	0.2801	0.2023	0.2482	0.2317	0.3408	0.2388	0.3053	0.3435	0.2229	0.2544
1972	0.2876	0.2247	0.2604	0.2126	0.2660	0.2812	0.1952	0.2651	0.2346	0.3845	0.2521	0.3209	0.3397	0.2269	0.2686
1973	0.2749	0.2312	0.2577	0.2144	0.2643	0.2903	0.1941	0.2645	0.2602	0.3765	0.2643	0.3160	0.3446	0.2241	0.2569
1974	0.2477	0.2271	0.2514	0.2201	0.2470	0.2591	0.1930	0.2438	0.2206	0.2675	0.2658	0.2907	0.3444	0.2106	0.2570
1975	0.2388	0.2130	0.2433	0.2189	0.2371	0.2567	0.1904	0.2191	0.2013	0.2809	0.2525	0.2696	0.3462	0.2117	0.2452
1976	0.2354	0.2110	0.2272	0.2154	0.2212	0.2398	0.1886	0.2393	0.2254	0.2808	0.2424	0.2542	0.3183	0.2133	0.2434
1977	0.2376	0.2008	0.2279	0.2142	0.2366	0.2359	0.1813	0.2290	0.2167	0.3065	0.2336	0.2697	0.3052	0.2104	0.2526
1978	0.2401	0.1983	0.2218	0.2140	0.2368	0.2291	0.1799	0.2263	0.2404	0.3208	0.2240	0.2786	0.2743	0.1927	0.2379
1979	0.2438	0.1996	0.2233	0.2034	0.2296	0.2323	0.1797	0.2185	0.2650	0.3239	0.2141	0.2602	0.2651	0.1938	0.2369
1980	0.2453	0.2047	0.2222	0.2192	0.2262	0.2596	0.1748	0.1932	0.2449	0.2707	0.2109	0.2700	0.2768	0.1972	0.2378
1981	0.2332	0.2011	0.2178	0.1857	0.2068	0.2417	0.1616	0.1586	0.2596	0.2482	0.2077	0.2803	0.2754	0.1861	0.2369
1982	0.2233	0.1960	0.2089	0.1772	0.2019	0.2379	0.1680	0.1651	0.2452	0.2429	0.2072	0.2806	0.2807	0.1850	0.2136
1983	0.2263	0.1888	0.2040	0.1673	0.2040	0.2038	0.1704	0.1651	0.2229	0.2612	0.2011	0.2611	0.2812	0.1864	0.2090
1984	0.2198	0.1842	0.2054	0.1671	0.2083	0.1921	0.1814	0.1768	0.2083	0.2144	0.1881	0.2198	0.2671	0.1920	0.2073
1985	0.2147	0.1872	0.2002	0.1717	0.2166	0.1692	0.1823	0.1953	0.1864	0.2288	0.1962	0.2062	0.2651	0.2009	0.2150
1986	0.2157	0.1937	0.1998	0.1738	0.2237	0.2109	0.1788	0.2185	0.1820	0.2278	0.2099	0.2195	0.2612	0.1976	0.2133
1987	0.2165	0.2003	0.2022	0.1783	0.2220	0.2389	0.1868	0.2167	0.1719	0.2200	0.2231	0.2435	0.2618	0.2064	0.2178
1988	0.2183	0.2096	0.2076	0.1975	0.2270	0.2455	0.2045	0.2072	0.1720	0.2163	0.2411	0.2602	0.2792	0.2139	0.2261
1989	0.2243	0.2159	0.2103	0.2133	0.2278	0.2390	0.2121	0.2056	0.1790	0.2212	0.2576	0.2534	0.2998	0.2334	0.2256
1990	0.2286	0.2175	0.2145	0.2246	0.2245	0.2346	0.2051	0.1991	0.1871	0.2310	0.2642	0.2623	0.2869	0.2314	0.2288
1991	0.2288	0.2121	0.2137	0.2114	0.2200	0.2500	0.1908	0.1902	0.1708	0.2336	0.2619	0.2597	0.2496	0.2139	0.2360
1992	0.2338	0.2058	0.2091	0.2105	0.2182	0.2085	0.1888	0.1850	0.1652	0.2239	0.2488	0.2685	0.2170	0.1920	0.2320
1993	0.2258	0.1944	0.1879	0.2072	0.2098	0.2413	0.1850	0.1781	0.1527	0.2184	0.2290	0.2589	0.1864	0.1672	0.2290
1994	0.2294	0.1937	0.1840	0.2015	0.2082	0.2325	0.1855	0.1819	0.1615	0.2075	0.2278	0.2634	0.1728	0.1711	0.2347
1995	0.2247	0.1927	0.1895	0.2034	0.2105	0.2258	0.1858	0.1976	0.1705	0.2117	0.2389	0.2691	0.1857	0.1808	0.2280
1996	0.2213	0.1919	0.1942	0.2029	0.2172	0.2268	0.1910	0.2002	0.1849	0.2241	0.2380	0.2747	0.1907	0.1865	0.2279
1997	0.2196	0.1883	0.1943	0.2100	0.2230	0.2360	0.1975	0.2157	0.1968	0.2311	0.2401	0.3009	0.2042	0.1816	0.2269
1998	0.2238	0.1947	0.1985	0.2125	0.2227	0.2468	0.2159	0.2316	0.2088	0.2472	0.2532	0.3207	0.2109	0.1888	0.2267
1999	0.2298	0.2040	0.2051	0.2150	0.2308	0.2624	0.2133	0.2290	0.2163	0.2654	0.2644	0.3287	0.2091	0.1952	0.2245
2000	0.2293	0.2101	0.2130	0.2161	0.2262	0.2322	0.2128	0.2385	0.2117	0.2743	0.2677	0.3300	0.2070	0.1977	0.2314
2001	0.2183	0.2108	0.2148	0.2152	0.2235	0.2515	0.2135	0.2444	0.1968	0.2803	0.2703	0.3269	0.2129	0.1936	0.2249
2002	0.2047	0.2048	0.2149	0.2054	0.2142	0.2427	0.2154	0.2488	0.1906	0.2855	0.2720	0.3090	0.2019	0.1849	0.2147
2003	0.2013	0.2087	0.2105	0.2012	0.2094	0.2210	0.2156	0.2507	0.1905	0.3102	0.2786	0.2815	0.1942	0.1795	0.2262
2004	0.1972	0.2090	0.2123	0.1984	0.2116	0.2187	0.2208	0.2564	0.1983	0.3125	0.2822	0.2824	0.1959	0.1828	0.2292

Kaynak:UNSD.

Tablo 7. Kamu Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	0.1908	0.2112	0.1926	0.2087	0.2093	0.1847	0.2242	0.2264	0.2002	0.1206	0.1118	0.0975	0.1900	0.2560	0.2034
1971	0.1946	0.2095	0.1986	0.2123	0.2116	0.1852	0.2271	0.2332	0.2102	0.1173	0.1114	0.0973	0.1963	0.2592	0.1997
1972	0.1949	0.2077	0.2026	0.2136	0.2120	0.1810	0.2295	0.2322	0.2123	0.1125	0.1084	0.0979	0.1963	0.2596	0.1956
1973	0.1963	0.2036	0.1966	0.2120	0.2060	0.1728	0.2224	0.2331	0.2164	0.1110	0.1069	0.0949	0.1937	0.2561	0.1920
1974	0.2054	0.2000	0.1919	0.2104	0.2027	0.1721	0.2287	0.2438	0.2233	0.1332	0.1107	0.1100	0.1961	0.2558	0.1954
1975	0.2173	0.2093	0.2015	0.2228	0.2110	0.1903	0.2426	0.2484	0.2297	0.1402	0.1158	0.1226	0.1968	0.2610	0.2039
1976	0.2102	0.2092	0.1948	0.2187	0.2110	0.1908	0.2400	0.2436	0.2324	0.1379	0.1199	0.1228	0.2100	0.2674	0.2033
1977	0.2073	0.2075	0.1979	0.2223	0.2152	0.1933	0.2315	0.2464	0.2193	0.1427	0.1211	0.1300	0.2176	0.2799	0.1995
1978	0.2084	0.2110	0.1983	0.2292	0.2166	0.1891	0.2284	0.2572	0.2207	0.1377	0.1259	0.1320	0.2192	0.2841	0.2023
1979	0.2076	0.2112	0.1926	0.2295	0.2200	0.1888	0.2263	0.2633	0.2240	0.1411	0.1311	0.1330	0.2133	0.2866	0.1990
1980	0.2116	0.2133	0.1906	0.2239	0.2216	0.1930	0.2346	0.2745	0.2327	0.1405	0.1328	0.1373	0.2119	0.2877	0.1987
1981	0.2165	0.2179	0.1955	0.2316	0.2305	0.1968	0.2384	0.2859	0.2259	0.1524	0.1384	0.1426	0.2173	0.2951	0.2023
1982	0.2170	0.2224	0.1999	0.2286	0.2395	0.1975	0.2354	0.2858	0.2281	0.1510	0.1433	0.1448	0.2160	0.2936	0.2046
1983	0.2141	0.2240	0.2045	0.2293	0.2403	0.1954	0.2318	0.2811	0.2278	0.1582	0.1454	0.1505	0.2145	0.2899	0.2024
1984	0.2125	0.2265	0.2026	0.2243	0.2333	0.1880	0.2289	0.2712	0.2168	0.1592	0.1455	0.1537	0.2141	0.2837	0.2031
1985	0.2118	0.2282	0.2027	0.2271	0.2387	0.1869	0.2206	0.2675	0.2141	0.1613	0.1484	0.1592	0.2160	0.2823	0.2010
1986	0.2117	0.2282	0.2028	0.2259	0.2413	0.1808	0.2158	0.2594	0.2207	0.1587	0.1504	0.1638	0.2177	0.2796	0.2003
1987	0.2124	0.2275	0.2065	0.2268	0.2484	0.1907	0.2065	0.2648	0.2006	0.1627	0.1555	0.1598	0.2178	0.2739	0.1971
1988	0.2097	0.2245	0.2065	0.2150	0.2455	0.1834	0.1973	0.2611	0.1812	0.1474	0.1534	0.1615	0.2121	0.2698	0.1926
1989	0.1996	0.2189	0.2011	0.2103	0.2387	0.1806	0.1950	0.2586	0.1690	0.1497	0.1585	0.1615	0.2070	0.2704	0.1879
1990	0.1945	0.2187	0.2021	0.2031	0.2346	0.1828	0.1978	0.2556	0.1643	0.1506	0.1623	0.1618	0.2164	0.2741	0.1834
1991	0.1886	0.2224	0.2027	0.2067	0.2356	0.1751	0.2065	0.2543	0.1655	0.1439	0.1679	0.1700	0.2356	0.2864	0.1833
1992	0.1937	0.2274	0.2023	0.2067	0.2389	0.1774	0.2077	0.2548	0.1649	0.1386	0.1721	0.1665	0.2388	0.2956	0.1855
1993	0.1961	0.2397	0.2036	0.2083	0.2410	0.1791	0.2014	0.2654	0.1607	0.1445	0.1786	0.1696	0.2316	0.3018	0.1918
1994	0.1962	0.2361	0.1975	0.2046	0.2378	0.1742	0.1949	0.2590	0.1582	0.1401	0.1753	0.1753	0.2246	0.2876	0.1915
1995	0.1962	0.2319	0.1876	0.2029	0.2343	0.1798	0.1921	0.2575	0.1499	0.1449	0.1748	0.1697	0.2215	0.2754	0.1936
1996	0.1983	0.2344	0.1875	0.2053	0.2264	0.1837	0.1894	0.2596	0.1432	0.1428	0.1728	0.1695	0.2188	0.2737	0.1915
1997	0.1957	0.2335	0.1841	0.1989	0.2250	0.1748	0.1828	0.2542	0.1357	0.1420	0.1708	0.1666	0.2119	0.2649	0.1938
1998	0.1953	0.2251	0.1813	0.1970	0.2233	0.1657	0.1794	0.2558	0.1319	0.1397	0.1697	0.1659	0.2059	0.2642	0.1915
1999	0.1936	0.2220	0.1807	0.1978	0.2201	0.1649	0.1806	0.2542	0.1275	0.1379	0.1696	0.1687	0.2020	0.2571	0.1910
2000	0.1902	0.2178	0.1780	0.1948	0.2170	0.1586	0.1780	0.2494	0.1254	0.1517	0.1715	0.1699	0.1923	0.2434	0.1852
2001	0.1896	0.2177	0.1811	0.1988	0.2243	0.1663	0.1785	0.2528	0.1316	0.1407	0.1722	0.1725	0.1948	0.2431	0.1813
2002	0.1924	0.2213	0.1840	0.2015	0.2312	0.1675	0.1820	0.2569	0.1344	0.1471	0.1753	0.1758	0.1979	0.2438	0.1812
2003	0.1916	0.2239	0.1886	0.2044	0.2375	0.1710	0.1838	0.2578	0.1331	0.1371	0.1769	0.1784	0.1955	0.2421	0.1806
2004	0.1874	0.2246	0.1876	0.2035	0.2336	0.1735	0.1865	0.2536	0.1306	0.1403	0.1826	0.1789	0.1925	0.2344	0.1783

Kaynak: UNSD.

Tablo 8. İhracatın GSYİH İçindeki Payı

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	0.147	0.127	0.125	0.487	0.358	0.890	0.173	0.196	0.281	0.070	0.090	0.223	0.197	0.203	0.215
1971	0.146	0.133	0.132	0.490	0.378	0.900	0.181	0.203	0.283	0.077	0.098	0.229	0.191	0.211	0.218
1972	0.148	0.142	0.138	0.517	0.404	0.889	0.176	0.207	0.275	0.086	0.103	0.252	0.202	0.218	0.226
1973	0.156	0.149	0.137	0.556	0.430	0.935	0.185	0.215	0.292	0.104	0.105	0.236	0.203	0.238	0.227
1974	0.173	0.158	0.140	0.554	0.423	0.993	0.201	0.226	0.282	0.111	0.098	0.197	0.197	0.243	0.242
1975	0.165	0.155	0.146	0.515	0.409	0.897	0.196	0.227	0.287	0.115	0.097	0.174	0.165	0.215	0.237
1976	0.173	0.161	0.154	0.550	0.430	0.883	0.209	0.222	0.306	0.123	0.099	0.162	0.188	0.222	0.251
1977	0.174	0.168	0.166	0.558	0.413	0.906	0.218	0.229	0.322	0.127	0.108	0.163	0.215	0.229	0.247
1978	0.174	0.172	0.176	0.555	0.417	0.894	0.215	0.227	0.338	0.133	0.118	0.173	0.226	0.243	0.266
1979	0.175	0.178	0.180	0.580	0.440	0.958	0.217	0.240	0.349	0.153	0.124	0.217	0.232	0.248	0.283
1980	0.182	0.180	0.159	0.555	0.442	0.936	0.221	0.257	0.360	0.168	0.124	0.212	0.238	0.243	0.295
1981	0.195	0.185	0.166	0.575	0.450	0.896	0.222	0.283	0.355	0.185	0.138	0.200	0.247	0.249	0.306
1982	0.204	0.179	0.164	0.587	0.454	0.883	0.220	0.283	0.366	0.157	0.144	0.205	0.234	0.262	0.301
1983	0.200	0.184	0.168	0.601	0.460	0.903	0.216	0.291	0.406	0.149	0.155	0.233	0.237	0.283	0.301
1984	0.211	0.194	0.176	0.625	0.481	1.004	0.225	0.292	0.453	0.162	0.171	0.265	0.243	0.291	0.321
1985	0.222	0.196	0.177	0.616	0.493	1.063	0.230	0.296	0.469	0.161	0.168	0.275	0.236	0.288	0.338
1986	0.214	0.191	0.174	0.622	0.491	0.995	0.231	0.286	0.484	0.187	0.163	0.282	0.234	0.290	0.315
1987	0.212	0.192	0.177	0.638	0.499	0.989	0.234	0.298	0.526	0.203	0.163	0.295	0.231	0.292	0.317
1988	0.216	0.200	0.179	0.668	0.523	1.013	0.224	0.327	0.545	0.190	0.161	0.297	0.227	0.293	0.336
1989	0.229	0.211	0.187	0.698	0.537	1.038	0.230	0.341	0.568	0.187	0.156	0.313	0.223	0.294	0.354
1990	0.246	0.215	0.197	0.708	0.545	1.041	0.240	0.358	0.570	0.181	0.157	0.329	0.227	0.297	0.364
1991	0.264	0.226	0.192	0.716	0.562	1.046	0.243	0.376	0.591	0.182	0.166	0.319	0.224	0.294	0.371
1992	0.256	0.235	0.205	0.732	0.563	1.056	0.253	0.370	0.651	0.199	0.177	0.326	0.257	0.304	0.368
1993	0.245	0.237	0.225	0.735	0.587	1.061	0.258	0.365	0.696	0.197	0.192	0.322	0.303	0.336	0.361
1994	0.257	0.244	0.242	0.772	0.626	1.101	0.270	0.370	0.757	0.208	0.219	0.346	0.331	0.368	0.371
1995	0.269	0.258	0.264	0.791	0.661	1.135	0.287	0.370	0.829	0.209	0.233	0.361	0.347	0.394	0.387
1996	0.282	0.276	0.263	0.805	0.670	1.162	0.303	0.377	0.859	0.212	0.252	0.373	0.353	0.404	0.396
1997	0.310	0.314	0.274	0.825	0.703	1.231	0.318	0.381	0.910	0.245	0.279	0.384	0.377	0.449	0.433
1998	0.328	0.331	0.279	0.857	0.723	1.314	0.317	0.388	1.019	0.250	0.289	0.401	0.392	0.470	0.454
1999	0.340	0.338	0.275	0.872	0.731	1.399	0.322	0.424	1.057	0.285	0.299	0.398	0.404	0.483	0.464
2000	0.374	0.365	0.297	0.910	0.786	1.505	0.339	0.468	1.158	0.312	0.315	0.415	0.458	0.516	0.496
2001	0.393	0.367	0.295	0.916	0.788	1.510	0.341	0.482	1.184	0.296	0.317	0.413	0.450	0.513	0.527
2002	0.411	0.368	0.281	0.921	0.790	1.465	0.335	0.503	1.178	0.263	0.314	0.420	0.462	0.509	0.540
2003	0.418	0.358	0.275	0.925	0.797	1.449	0.331	0.491	1.128	0.254	0.315	0.446	0.458	0.527	0.544
2004	0.448	0.361	0.280	0.950	0.851	1.502	0.331	0.499	1.123	0.268	0.314	0.462	0.457	0.562	0.579

Kaynak: UNSD

Tablo 9. İthalatın GSYİH İçindeki Payı

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	0.164	0.157	0.130	0.477	0.400	0.902	0.170	0.231	0.385	0.134	0.087	0.274	0.209	0.239	0.226
1971	0.171	0.159	0.132	0.476	0.405	0.949	0.176	0.227	0.390	0.134	0.084	0.295	0.203	0.229	0.229
1972	0.176	0.173	0.140	0.496	0.416	0.914	0.186	0.218	0.385	0.139	0.097	0.306	0.198	0.233	0.242
1973	0.175	0.187	0.143	0.554	0.440	0.938	0.193	0.246	0.437	0.172	0.105	0.310	0.209	0.240	0.252
1974	0.174	0.185	0.141	0.555	0.417	0.953	0.198	0.237	0.410	0.156	0.107	0.321	0.216	0.255	0.259
1975	0.182	0.167	0.127	0.512	0.400	0.928	0.186	0.234	0.348	0.149	0.105	0.251	0.210	0.240	0.248
1976	0.191	0.189	0.132	0.544	0.421	0.916	0.191	0.258	0.394	0.153	0.112	0.243	0.208	0.259	0.279
1977	0.193	0.183	0.131	0.567	0.424	0.898	0.190	0.254	0.412	0.163	0.103	0.257	0.204	0.254	0.285
1978	0.197	0.182	0.134	0.566	0.440	0.923	0.191	0.248	0.445	0.159	0.101	0.251	0.192	0.236	0.286
1979	0.207	0.194	0.141	0.602	0.457	0.960	0.204	0.255	0.492	0.169	0.112	0.267	0.212	0.253	0.303
1980	0.210	0.200	0.144	0.565	0.450	0.989	0.201	0.242	0.455	0.184	0.113	0.273	0.219	0.250	0.314
1981	0.205	0.193	0.140	0.556	0.425	0.966	0.198	0.247	0.448	0.199	0.109	0.275	0.207	0.237	0.315
1982	0.205	0.192	0.140	0.560	0.430	0.952	0.204	0.252	0.425	0.196	0.113	0.280	0.205	0.245	0.292
1983	0.207	0.183	0.135	0.552	0.440	0.936	0.210	0.250	0.445	0.203	0.110	0.263	0.208	0.244	0.294
1984	0.211	0.186	0.148	0.573	0.449	1.004	0.225	0.255	0.469	0.195	0.106	0.256	0.205	0.247	0.319
1985	0.214	0.191	0.151	0.566	0.465	1.041	0.222	0.270	0.470	0.198	0.112	0.253	0.210	0.261	0.331
1986	0.216	0.199	0.153	0.581	0.471	0.963	0.229	0.285	0.498	0.225	0.127	0.284	0.212	0.263	0.305
1987	0.223	0.209	0.167	0.606	0.479	0.994	0.236	0.276	0.505	0.235	0.150	0.328	0.222	0.274	0.314
1988	0.227	0.218	0.170	0.639	0.495	1.012	0.254	0.295	0.504	0.242	0.166	0.360	0.234	0.279	0.332
1989	0.237	0.226	0.180	0.678	0.509	1.006	0.267	0.307	0.540	0.257	0.186	0.358	0.244	0.292	0.344
1990	0.248	0.232	0.197	0.689	0.508	1.003	0.266	0.308	0.524	0.279	0.197	0.395	0.243	0.291	0.351
1991	0.265	0.237	0.199	0.696	0.520	1.007	0.258	0.313	0.526	0.286	0.212	0.405	0.226	0.280	0.360
1992	0.263	0.238	0.212	0.714	0.520	0.959	0.275	0.310	0.551	0.287	0.224	0.444	0.237	0.288	0.357
1993	0.251	0.231	0.190	0.718	0.519	0.968	0.277	0.302	0.577	0.294	0.214	0.438	0.243	0.287	0.351
1994	0.265	0.238	0.202	0.746	0.552	0.995	0.281	0.321	0.630	0.292	0.233	0.472	0.263	0.309	0.377
1995	0.277	0.249	0.215	0.763	0.592	1.023	0.288	0.335	0.668	0.312	0.252	0.487	0.273	0.319	0.392
1996	0.284	0.262	0.212	0.774	0.599	1.065	0.307	0.339	0.695	0.326	0.266	0.493	0.278	0.324	0.401
1997	0.302	0.280	0.228	0.786	0.632	1.119	0.327	0.362	0.732	0.359	0.290	0.522	0.291	0.356	0.424
1998	0.324	0.303	0.244	0.827	0.658	1.208	0.346	0.385	0.847	0.380	0.314	0.570	0.299	0.383	0.433
1999	0.345	0.317	0.254	0.835	0.669	1.284	0.363	0.395	0.854	0.422	0.339	0.595	0.300	0.384	0.440
2000	0.368	0.350	0.268	0.872	0.714	1.359	0.382	0.436	0.943	0.465	0.359	0.608	0.333	0.409	0.469
2001	0.368	0.350	0.266	0.874	0.720	1.387	0.391	0.446	0.949	0.423	0.362	0.604	0.331	0.395	0.489
2002	0.364	0.352	0.258	0.875	0.722	1.319	0.400	0.476	0.924	0.396	0.365	0.600	0.330	0.380	0.482
2003	0.379	0.352	0.261	0.884	0.733	1.303	0.399	0.466	0.871	0.396	0.377	0.606	0.331	0.392	0.502
2004	0.399	0.367	0.264	0.911	0.777	1.331	0.407	0.489	0.853	0.412	0.395	0.642	0.334	0.405	0.522

Kaynak: UNSD.

Tablo 10. Fiyatlar Genel Seviyesindeki Yıllık Değişim (%)

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1971	7.27	6.33	6.93	5.59	8.11	-0.81	9.27	7.93	10.55	3.05	7.90	4.84	7.33	7.12	6.23
1972	5.26	7.03	5.97	6.36	9.11	5.78	8.04	9.88	13.38	5.01	8.53	7.97	8.26	6.94	7.60
1973	6.65	8.42	13.01	7.08	9.09	12.19	7.38	10.76	15.29	20.82	11.78	9.32	13.80	7.04	8.05
1974	7.26	11.86	20.19	12.54	9.00	16.98	14.73	13.61	6.06	22.80	15.97	19.01	22.06	9.44	9.49
1975	5.46	12.96	16.44	12.17	10.22	-0.85	26.99	13.87	20.14	13.16	16.80	16.12	11.06	14.52	6.45
1976	3.76	11.15	17.86	7.57	8.80	12.22	15.20	9.03	21.01	16.41	16.47	16.32	13.89	11.93	5.64
1977	3.67	9.26	18.70	7.48	6.60	1.19	13.55	9.86	13.27	13.76	23.39	26.41	9.22	10.54	5.36
1978	4.20	10.10	13.51	4.43	5.29	5.13	11.62	9.49	10.52	13.85	20.64	22.29	7.62	9.53	6.22
1979	3.62	10.01	15.96	4.50	4.09	6.35	14.53	7.89	13.69	20.14	16.95	19.51	8.67	7.95	3.98
1980	4.78	11.14	21.33	4.09	5.51	7.91	19.36	8.61	14.69	19.26	13.35	20.87	9.57	11.72	5.11
1981	4.27	11.03	19.04	5.14	5.39	7.18	11.26	11.77	17.45	21.59	12.34	17.62	10.92	9.49	6.61
1982	4.78	11.51	17.19	7.57	5.40	10.82	7.46	11.12	15.17	27.20	13.59	20.70	8.74	8.10	5.12
1983	3.25	9.01	15.05	5.62	2.10	6.82	5.54	8.37	10.71	20.61	11.88	24.57	8.56	10.17	3.40
1984	2.02	7.01	11.50	5.43	1.40	4.41	4.46	6.02	6.39	21.93	10.86	24.68	8.43	7.57	4.66
1985	2.16	5.42	8.90	4.64	1.80	3.08	5.65	4.93	5.18	19.01	8.59	21.75	5.26	6.54	3.01
1986	3.26	5.11	7.92	2.80	0.10	-0.08	3.34	3.96	6.55	18.89	10.88	20.44	4.37	6.53	2.86
1987	1.78	2.87	6.18	1.68	-0.70	0.05	5.25	5.13	2.20	15.26	5.95	10.10	4.11	4.85	2.17
1988	1.50	3.02	6.78	2.17	0.94	2.78	6.34	2.55	3.24	16.67	5.93	11.16	8.38	6.35	1.24
1989	2.35	3.12	6.45	4.79	1.15	4.02	7.44	5.22	5.52	14.51	6.90	10.52	6.31	8.00	2.89
1990	3.22	2.90	8.23	2.82	2.22	2.51	7.57	3.66	-0.72	20.69	7.33	13.15	6.35	8.79	3.33
1991	3.53	2.95	7.58	2.88	2.86	1.82	6.60	2.77	1.80	19.79	6.94	10.09	1.93	8.99	3.76
1992	5.03	1.99	4.55	3.42	2.34	3.73	4.00	2.90	2.81	14.79	6.70	11.45	1.44	0.99	3.61
1993	3.67	2.32	3.92	3.99	1.88	5.97	2.70	1.38	5.18	14.44	4.54	7.38	2.58	3.02	2.94
1994	2.38	1.48	3.48	2.10	2.29	3.54	1.55	1.73	1.70	11.18	3.88	7.27	1.78	2.33	2.67
1995	1.87	1.03	5.03	1.21	2.02	2.34	2.65	1.76	3.03	9.79	4.93	3.43	4.78	3.37	1.94
1996	0.50	1.64	5.28	1.19	1.16	1.99	3.25	2.48	1.79	7.38	3.52	3.03	-0.34	1.23	0.98
1997	0.30	0.89	2.39	1.43	2.01	2.69	2.86	2.20	4.36	6.80	2.32	3.76	2.13	1.55	-0.04
1998	0.56	0.82	2.71	1.66	1.71	2.71	2.81	1.01	6.40	5.24	2.40	3.79	3.50	0.75	0.34
1999	0.35	-0.18	1.57	1.40	1.56	2.20	2.26	1.84	3.78	3.01	2.75	3.08	-0.21	0.70	0.63
2000	-0.68	1.35	2.08	1.27	3.94	4.15	1.34	2.99	4.82	3.37	3.43	3.46	3.19	1.32	1.76
2001	1.27	1.78	2.74	1.78	5.23	1.91	2.25	2.10	5.66	3.50	4.17	4.27	2.99	2.30	1.75
2002	1.50	2.18	3.08	1.82	3.10	1.08	3.19	1.59	4.47	3.96	4.43	4.39	1.33	1.69	1.33
2003	0.75	1.55	2.94	1.94	2.95	2.07	3.20	2.22	1.60	3.51	4.04	2.77	-0.22	2.13	1.56
2004	0.38	1.64	2.62	2.29	1.19	2.47	2.17	1.60	3.48	3.39	4.09	2.52	0.77	0.78	1.91

Kaynak:UNSD.

Not: GSYİH deflatör endeksindeki yıllık değişimi göstermektedir.

Tablo 11. Reel Kur

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	1.387	1.311	1.198	1.265	1.396	1.171	0.965	12.100	1.282	0.698	1.420	1.064	1.355	9.146	1.676
1971	1.301	1.291	1.168	1.233	1.317	1.211	0.915	11.653	1.200	0.711	1.371	1.051	1.321	8.881	1.592
1972	1.171	1.145	1.080	1.085	1.148	1.075	0.860	10.344	1.075	0.705	1.218	0.968	1.260	8.042	1.426
1973	0.972	0.984	1.009	0.947	0.968	0.896	0.862	8.583	1.004	0.609	1.043	0.847	1.077	7.274	1.181
1974	0.956	1.036	1.021	0.917	0.931	0.834	0.858	8.299	1.081	0.547	0.971	0.804	0.950	7.366	1.122
1975	0.944	0.895	0.963	0.845	0.870	0.870	0.782	7.521	1.041	0.565	0.905	0.762	0.913	6.585	1.075
1976	0.984	0.954	1.102	0.872	0.884	0.860	0.883	7.675	1.120	0.585	0.958	0.820	0.891	6.527	1.109
1977	0.931	0.948	1.046	0.801	0.819	0.839	0.852	7.378	1.083	0.552	0.938	0.873	0.904	6.461	1.031
1978	0.827	0.848	0.949	0.721	0.733	0.751	0.743	6.625	0.954	0.518	0.840	0.877	0.919	6.365	0.913
1979	0.789	0.787	0.868	0.696	0.708	0.712	0.637	6.345	0.852	0.470	0.681	0.885	0.866	6.059	0.875
1980	0.815	0.767	0.804	0.727	0.725	0.718	0.530	6.826	0.807	0.495	0.700	0.818	0.826	5.837	0.879
1981	1.063	0.972	0.981	0.961	0.944	0.930	0.603	8.444	0.959	0.579	0.877	0.935	0.942	6.981	1.110
1982	1.155	1.118	1.056	1.166	1.017	1.096	0.684	9.430	1.002	0.582	0.975	1.061	1.027	8.501	1.200
1983	1.224	1.237	1.072	1.284	1.107	1.193	0.777	9.929	1.075	0.661	1.183	1.234	1.136	9.790	1.271
1984	1.388	1.375	1.154	1.428	1.274	1.340	0.880	11.004	1.202	0.720	1.241	1.357	1.173	10.188	1.403
1985	1.448	1.382	1.187	1.446	1.335	1.377	0.889	11.059	1.207	0.765	1.246	1.337	1.185	10.251	1.452
1986	1.057	1.036	0.878	1.082	1.005	1.060	0.770	8.303	0.910	0.666	0.946	0.997	0.949	8.145	1.065
1987	0.884	0.898	0.738	0.914	0.860	0.910	0.675	6.862	0.829	0.575	0.809	0.876	0.812	7.105	0.887
1988	0.880	0.894	0.718	0.911	0.860	0.902	0.603	6.811	0.810	0.534	0.745	0.833	0.738	6.678	0.885
1989	0.955	0.964	0.738	0.967	0.947	0.964	0.633	7.296	0.856	0.554	0.735	0.856	0.739	6.753	0.957
1990	0.826	0.830	0.619	0.828	0.826	0.828	0.563	6.189	0.768	0.465	0.613	0.711	0.643	5.919	0.826
1991	0.848	0.865	0.616	0.852	0.854	0.860	0.551	6.442	0.802	0.462	0.604	0.678	0.691	5.743	0.846
1992	0.777	0.814	0.599	0.793	0.803	0.799	0.544	6.044	0.755	0.431	0.571	0.581	0.771	5.602	0.787
1993	0.812	0.870	0.753	0.839	0.851	0.830	0.634	6.550	0.846	0.463	0.694	0.659	0.981	7.435	0.827
1994	0.795	0.859	0.761	0.812	0.833	0.792	0.625	6.450	0.839	0.450	0.719	0.648	0.900	7.355	0.808
1995	0.703	0.780	0.747	0.721	0.735	0.695	0.603	5.697	0.775	0.399	0.650	0.582	0.733	6.712	0.714
1996	0.749	0.801	0.685	0.763	0.777	0.730	0.602	5.863	0.777	0.394	0.650	0.587	0.788	6.351	0.756
1997	0.875	0.921	0.751	0.884	0.896	0.835	0.567	6.644	0.799	0.425	0.747	0.654	0.887	7.240	0.887
1998	0.893	0.934	0.754	0.892	0.906	0.834	0.551	6.748	0.809	0.442	0.753	0.655	0.892	7.565	0.907
1999	0.941	0.990	0.788	0.931	0.944	0.863	0.559	6.998	0.832	0.450	0.777	0.673	0.947	7.921	0.953
2000	1.120	1.154	0.912	1.086	1.073	0.979	0.603	8.044	0.938	0.532	0.887	0.769	1.084	8.858	1.107
2001	1.166	1.196	0.936	1.125	1.075	1.013	0.635	8.308	0.936	0.549	0.898	0.778	1.110	9.996	1.147
2002	1.110	1.131	0.878	1.068	1.008	0.969	0.601	7.885	0.866	0.510	0.831	0.720	1.059	9.420	1.094
2003	0.936	0.946	0.724	0.889	0.831	0.806	0.544	6.555	0.724	0.419	0.679	0.595	0.901	7.800	0.915
2004	0.870	0.868	0.658	0.811	0.766	0.734	0.488	6.022	0.652	0.378	0.608	0.541	0.834	7.219	0.838

Kaynak: UNSD

Not: IMF döviz kuru baz alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 12. Nüfus (Bin Kişi)

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	78169	51926	53822	9656	13039	339	54832	4929	2954	8793	33779	8680	4606	8043	7467
1971	78398	52339	54163	9688	13175	343	55004	4959	2989	8834	34131	8700	4623	8085	7499
1972	78550	52760	54504	9721	13306	347	55149	4988	3031	8871	34483	8760	4644	8118	7527
1973	78636	53174	54837	9751	13432	351	55269	5014	3078	8912	34840	8853	4669	8144	7551
1974	78672	53558	55152	9778	13552	356	55361	5038	3128	8969	35210	8968	4692	8168	7569
1975	78674	53895	55441	9801	13666	359	55426	5060	3177	9047	35596	9093	4711	8193	7579
1976	78650	54180	55703	9820	13776	361	55464	5079	3225	9150	36003	9229	4727	8219	7581
1977	78603	54423	55938	9835	13880	363	55479	5095	3272	9274	36425	9374	4739	8246	7575
1978	78531	54642	56142	9847	13977	363	55484	5108	3318	9408	36839	9520	4750	8273	7566
1979	78426	54864	56308	9855	14068	364	55497	5117	3361	9535	37218	9653	4763	8295	7556
1980	78289	55108	56434	9859	14150	364	55530	5123	3401	9643	37542	9766	4780	8310	7549
1981	78113	55379	56518	9859	14223	364	55588	5125	3439	9728	37801	9855	4801	8319	7547
1982	77917	55674	56564	9857	14290	365	55669	5123	3474	9795	38005	9920	4826	8323	7548
1983	77744	55986	56583	9853	14353	365	55770	5119	3504	9848	38169	9965	4853	8326	7554
1984	77653	56305	56589	9853	14419	366	55885	5116	3526	9892	38319	9994	4879	8333	7564
1985	77685	56623	56593	9858	14492	367	56008	5114	3539	9934	38474	10011	4902	8350	7578
1986	77854	56937	56599	9870	14572	368	56141	5114	3541	9973	38641	10018	4921	8377	7596
1987	78145	57251	56606	9888	14660	369	56283	5117	3535	10008	38815	10014	4937	8413	7617
1988	78531	57566	56624	9912	14754	371	56435	5122	3525	10046	38989	10003	4952	8457	7645
1989	78971	57884	56659	9938	14852	374	56595	5130	3516	10095	39154	9991	4968	8506	7682
1990	79433	58206	56719	9967	14952	378	56761	5140	3515	10160	39303	9983	4986	8559	7729
1991	79912	58534	56808	9998	15053	382	56933	5153	3521	10245	39440	9981	5009	8616	7790
1992	80406	58865	56924	10031	15156	387	57110	5169	3536	10345	39569	9984	5035	8677	7860
1993	80885	59191	57054	10066	15259	393	57292	5187	3557	10454	39692	9993	5061	8737	7933
1994	81312	59502	57184	10101	15361	399	57479	5207	3582	10561	39808	10009	5086	8789	7998
1995	81661	59790	57301	10137	15459	405	57670	5228	3609	10657	39921	10030	5108	8827	8047
1996	81917	60051	57401	10172	15553	411	57865	5250	3638	10741	40021	10058	5125	8850	8076
1997	82086	60289	57486	10207	15642	417	58064	5273	3670	10813	40117	10092	5140	8859	8088
1998	82191	60515	57562	10241	15728	423	58264	5295	3706	10875	40238	10132	5152	8861	8090
1999	82268	60742	57637	10274	15813	429	58466	5318	3749	10928	40430	10177	5164	8865	8090
2000	82344	60982	57715	10304	15898	435	58670	5340	3801	10975	40717	10225	5177	8877	8096
2001	82427	61239	57797	10331	15982	441	58874	5360	3863	11015	41117	10277	5191	8901	8110
2002	82507	61507	57880	10356	16066	447	59080	5379	3933	11048	41610	10331	5205	8933	8128
2003	82583	61782	57961	10379	16148	453	59282	5397	4007	11075	42144	10386	5220	8970	8150
2004	82645	62052	58033	10400	16226	459	59479	5414	4080	11098	42646	10441	5235	9008	8171

Kaynak: UNSD.

Tablo 13. İstihdamın Nüfusa Oranı

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	0.3432	0.4027	0.3674	0.3843	0.3154	0.4127	0.4449	0.4794	0.3569	0.3327	0.3794	0.4169	0.4681	0.4792	0.3979
1971	0.3417	0.4009	0.3657	0.3855	0.3204	0.4235	0.4387	0.4800	0.3576	0.3383	0.3778	0.4320	0.4670	0.4767	0.3964
1972	0.3414	0.3998	0.3571	0.3832	0.3228	0.4299	0.4369	0.4810	0.3479	0.3409	0.3755	0.4381	0.4631	0.4756	0.3968
1973	0.3440	0.4022	0.3575	0.3855	0.3362	0.4308	0.4460	0.4831	0.3472	0.3486	0.3812	0.4418	0.4702	0.4767	0.3968
1974	0.3397	0.4034	0.3617	0.3901	0.3465	0.4393	0.4472	0.4739	0.3464	0.3530	0.3799	0.4460	0.4816	0.4855	0.3961
1975	0.3319	0.3982	0.3609	0.3834	0.3472	0.4401	0.4456	0.4674	0.3381	0.3458	0.3697	0.4235	0.4778	0.4958	0.3882
1976	0.3317	0.3998	0.3613	0.3807	0.3452	0.4351	0.4420	0.4607	0.3296	0.3465	0.3591	0.4125	0.4892	0.4972	0.3895
1977	0.3327	0.4014	0.3634	0.3787	0.3465	0.4343	0.4425	0.4623	0.3356	0.3505	0.3509	0.4077	0.4779	0.4968	0.3949
1978	0.3358	0.4016	0.3631	0.3787	0.3486	0.4308	0.4453	0.4634	0.3349	0.3474	0.3409	0.4020	0.4696	0.4973	0.3987
1979	0.3412	0.4007	0.3656	0.3819	0.3511	0.4325	0.4515	0.4835	0.3465	0.3468	0.3327	0.4067	0.4804	0.5040	0.4041
1980	0.3456	0.3994	0.3698	0.3810	0.3588	0.4336	0.4496	0.4882	0.3399	0.3480	0.3199	0.4122	0.4935	0.5093	0.4067
1981	0.3447	0.3954	0.3703	0.3737	0.3636	0.4351	0.4320	0.4684	0.3349	0.3629	0.3093	0.4074	0.4969	0.5077	0.4083
1982	0.3412	0.3941	0.3692	0.3686	0.3577	0.4322	0.4247	0.4697	0.3299	0.3577	0.3045	0.4048	0.4987	0.5069	0.4206
1983	0.3373	0.3916	0.3699	0.3646	0.3518	0.4320	0.4194	0.4732	0.3247	0.3595	0.3013	0.4220	0.4981	0.5071	0.4175
1984	0.3378	0.3864	0.3715	0.3639	0.3525	0.4344	0.4257	0.4869	0.3165	0.3590	0.2916	0.4151	0.5002	0.5104	0.4273
1985	0.3399	0.3834	0.3731	0.3658	0.3574	0.4391	0.4312	0.4992	0.3140	0.3612	0.2869	0.4125	0.5033	0.5149	0.4267
1986	0.3464	0.3830	0.3753	0.3682	0.3610	0.4479	0.4329	0.5198	0.3120	0.3613	0.2915	0.4133	0.4998	0.5100	0.4325
1987	0.3504	0.3824	0.3745	0.3697	0.3999	0.4587	0.4385	0.5225	0.3139	0.3598	0.3034	0.4250	0.4972	0.5164	0.4343
1988	0.3510	0.3839	0.3774	0.3738	0.4087	0.4688	0.4539	0.5253	0.3149	0.3644	0.3129	0.4367	0.4970	0.5215	0.4348
1989	0.3557	0.3871	0.3775	0.3783	0.4146	0.4831	0.4671	0.5155	0.3165	0.3638	0.3246	0.4473	0.5099	0.5258	0.4364
1990	0.3695	0.3891	0.3837	0.3827	0.4252	0.4982	0.4702	0.5200	0.3309	0.3660	0.3317	0.4771	0.5064	0.5217	0.4414
1991	0.4673	0.3876	0.3867	0.3817	0.4328	0.5037	0.4594	0.5138	0.3279	0.3544	0.3318	0.4694	0.4791	0.5086	0.4457
1992	0.4575	0.3837	0.3836	0.3783	0.4383	0.5096	0.4482	0.5126	0.3277	0.3570	0.3240	0.4590	0.4429	0.4840	0.4481
1993	0.4489	0.3773	0.3629	0.3735	0.4347	0.5099	0.4421	0.4989	0.3310	0.3579	0.3090	0.4505	0.4143	0.4546	0.4474
1994	0.4443	0.3755	0.3561	0.3695	0.4351	0.5176	0.4447	0.4913	0.3405	0.3631	0.3054	0.4488	0.4087	0.4473	0.4660
1995	0.4430	0.3771	0.3531	0.3711	0.4455	0.5223	0.4490	0.4983	0.3557	0.3655	0.3126	0.4450	0.4164	0.4516	0.4670
1996	0.4401	0.3766	0.3540	0.3726	0.4526	0.5294	0.4533	0.4998	0.3665	0.3692	0.3212	0.4475	0.4211	0.4483	0.4603
1997	0.4375	0.3770	0.3549	0.3740	0.4645	0.5392	0.4607	0.5078	0.3770	0.3670	0.3297	0.4554	0.4268	0.4434	0.4607
1998	0.4437	0.3822	0.3580	0.3776	0.4751	0.5557	0.4647	0.5078	0.4026	0.3772	0.3391	0.4754	0.4359	0.4496	0.4610
1999	0.4477	0.3876	0.3619	0.3823	0.4847	0.5757	0.4688	0.5087	0.4238	0.3739	0.3530	0.4831	0.4486	0.4592	0.4649
2000	0.4543	0.3920	0.3675	0.3875	0.4856	0.5975	0.4738	0.5099	0.4398	0.3614	0.3659	0.4905	0.4552	0.4688	0.4657
2001	0.4565	0.3997	0.3743	0.3928	0.4912	0.6238	0.4797	0.5085	0.4446	0.3572	0.3773	0.4968	0.4604	0.4772	0.4678
2002	0.4533	0.4020	0.3794	0.3940	0.4942	0.6328	0.4811	0.5050	0.4409	0.3612	0.3845	0.4968	0.4601	0.4762	0.4715
2003	0.4484	0.4112	0.3826	0.3932	0.4907	0.6375	0.4699	0.4992	0.4435	0.3682	0.3948	0.4926	0.4574	0.4731	0.4656
2004	0.4391	0.4113	0.3876	0.3988	0.4950	0.6444	0.4716	0.5028	0.4456	0.3729	0.4053	0.4896	0.4565	0.4688	0.4578

Kaynak: ILO ve OECD.

Tablo 14. GSYİH Deflatör Endeksi

	Alm.	Fra.	İt.	Bel.	Hol.	Lüks.	İng.	Dan.	İrl.	Yun.	İsp.	Por.	Fin.	İsv.	Av.
1970	45.54	21.8	9.09	33.08	39.71	35.73	14.57	20.92	13.93	4.26	10	4.55	17.59	19.09	38.05
1971	48.85	23.18	9.72	34.93	42.93	35.44	15.92	22.58	15.4	4.39	10.79	4.77	18.88	20.45	40.42
1972	51.42	24.81	10.3	37.15	46.84	37.49	17.2	24.81	17.46	4.61	11.71	5.15	20.44	21.87	43.49
1973	54.84	26.9	11.64	39.78	51.1	42.06	18.47	27.48	20.13	5.57	13.09	5.63	23.26	23.41	46.99
1974	58.82	30.09	13.99	44.77	55.7	49.2	21.19	31.22	21.35	6.84	15.18	6.7	28.39	25.62	51.45
1975	62.03	33.99	16.29	50.22	61.39	48.78	26.91	35.55	25.65	7.74	17.73	7.78	31.53	29.34	54.77
1976	64.36	37.78	19.2	54.02	66.79	54.74	31	38.76	31.04	9.01	20.65	9.05	35.91	32.84	57.86
1977	66.72	41.28	22.79	58.06	71.2	55.39	35.2	42.58	35.16	10.25	25.48	11.44	39.22	36.3	60.96
1978	69.52	45.45	25.87	60.63	74.97	58.23	39.29	46.62	38.86	11.67	30.74	13.99	42.21	39.76	64.75
1979	72.04	50	30	63.36	78.04	61.93	45	50.3	44.18	14.02	35.95	16.72	45.87	42.92	67.33
1980	75.48	55.57	36.4	65.95	82.34	66.83	53.71	54.63	50.67	16.72	40.75	20.21	50.26	47.95	70.77
1981	78.7	61.7	43.33	69.34	86.78	71.63	59.76	61.06	59.51	20.33	45.78	23.77	55.75	52.5	75.45
1982	82.46	68.8	50.78	74.59	91.47	79.38	64.22	67.85	68.54	25.86	52	28.69	60.62	56.75	79.31
1983	85.14	75	58.42	78.78	93.39	84.79	67.78	73.53	75.88	31.19	58.18	35.74	65.81	62.52	82.01
1984	86.86	80.26	65.14	83.06	94.7	88.53	70.8	77.96	80.73	38.03	64.5	44.56	71.36	67.25	85.83
1985	88.74	84.61	70.94	86.91	96.4	91.26	74.8	81.8	84.91	45.26	70.04	54.25	75.11	71.65	88.41
1986	91.63	88.93	76.56	89.34	96.5	91.19	77.3	85.04	90.47	53.81	77.66	65.34	78.39	76.33	90.94
1987	93.26	91.48	81.29	90.84	95.82	91.24	81.36	89.4	92.46	62.02	82.28	71.94	81.61	80.03	92.91
1988	94.66	94.24	86.8	92.81	96.72	93.78	86.52	91.68	95.46	72.36	87.16	79.97	88.45	85.11	94.06
1989	96.88	97.18	92.4	97.26	97.83	97.55	92.96	96.47	100.73	82.86	93.17	88.38	94.03	91.92	96.78
1990	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1991	103.53	102.95	107.58	102.88	102.86	101.82	106.6	102.77	101.8	119.79	106.94	110.09	101.93	108.99	103.76
1992	108.74	105	112.47	106.4	105.27	105.62	110.86	105.75	104.66	137.51	114.11	122.69	103.4	110.07	107.51
1993	112.73	107.44	116.88	110.65	107.25	111.93	113.85	107.21	110.08	157.36	119.29	131.74	106.07	113.39	110.67
1994	115.41	109.03	120.95	112.97	109.71	115.89	115.61	109.06	111.95	174.95	123.92	141.32	107.96	116.03	113.63
1995	117.57	110.15	127.03	114.34	111.93	118.6	118.67	110.98	115.34	192.08	130.03	146.17	113.12	119.94	115.84
1996	118.16	111.96	133.74	115.7	113.23	120.96	122.53	113.73	117.41	206.26	134.61	150.6	112.73	121.42	116.97
1997	118.51	112.96	136.94	117.35	115.51	124.21	126.03	116.23	122.53	220.28	137.73	156.26	115.13	123.3	116.92
1998	119.17	113.89	140.65	119.3	117.48	127.58	129.57	117.4	130.37	231.83	141.03	162.19	119.16	124.23	117.32
1999	119.59	113.69	142.86	120.97	119.31	130.39	132.5	119.56	135.3	238.81	144.91	167.19	118.91	125.1	118.06
2000	118.78	115.23	145.83	122.51	124.01	135.8	134.27	123.13	141.82	246.86	149.88	172.98	122.7	126.75	120.14
2001	120.29	117.28	149.82	124.69	130.49	138.39	137.29	125.72	149.84	255.5	156.13	180.36	126.37	129.67	122.24
2002	122.1	119.84	154.43	126.96	134.53	139.88	141.67	127.72	156.54	265.63	163.05	188.27	128.05	131.86	123.86
2003	123.01	121.7	158.97	129.42	138.5	142.77	146.2	130.56	159.04	274.95	169.64	193.49	127.77	134.67	125.79
2004	123.48	123.69	163.13	132.39	140.15	146.3	149.37	132.65	164.58	284.26	176.57	198.37	128.76	135.72	128.19

Kaynak: UNSD.

Not: Ulusal para birimleriyle hesaplanmış GSYİH baz alınarak bulunmuş verilerdir.

EK-3. Tahmin Sonuçlarının Çıktıları

Dependent Variable: $\Delta \log y_{it}$
Method: GLS (Cross Section Weights)
Date: 04/08/06 Time: 10:32
Sample: 1971 2004
Included observations: 34
Number of cross-sections used: 14
Total panel (balanced) observations: 476

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
$\log y_{i, t-1}$	-0.026224	0.009098	-2.882558	0.0041
$D_{gen,it}$	0.007881	0.00294	2.680148	0.0076
$\log G_{it}$	-0.063518	0.007481	-8.490871	0
$\log s_{it}$	0.018137	0.007426	2.442496	0.015
n_{it}	-0.006014	0.000344	-17.47725	0
I_{it}	-0.001556	0.000229	-6.785054	0
$\log X_{it}$	-0.012478	0.005288	-2.359688	0.0187

Fixed Effects

AL--C	0.26428
FR--C	0.277567
IT--C	0.271153
BELUX--C	0.287514
HOL--C	0.279529
ING--C	0.270882
DAN--C	0.287335
IRL--C	0.294317
YUN--C	0.237913
IS--C	0.252672
POR--C	0.237216
FIN--C	0.28574
SW--C	0.30138
AV--C	0.274384

Weighted Statistics

R-squared	0.554674	Mean dependent var	0.020907
Adjusted R-squared	0.535099	S.D. dependent var	0.025731
S.E. of regression	0.017544	Sum squared resid	0.140048
Log likelihood	1299.204	F-statistic	94.45396
Durbin-Watson stat	1.86114	Prob(F-statistic)	0

Dependent Variable: $\Delta \log y_{it}$
 Method: GLS (Cross Section Weights)
 Date: 04/10/06 Time: 09:52
 Sample: 1971 2004
 Included observations: 34
 Number of cross-sections used: 14
 Total panel (balanced) observations: 476

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
$\log y_{i, t-1}$	-0.021395	0.004383	-4.881767	0

Fixed Effects

AL--C	0.244852
FR--C	0.250122
IT--C	0.249305
BELUX--C	0.251199
HOL--C	0.234594
ING--C	0.243557
DAN--C	0.246112
IRL--C	0.259275
YUN--C	0.231551
IS--C	0.246554
POR--C	0.22629
FIN--C	0.257014
SW--C	0.250563
AV--C	0.248791

Weighted Statistics

R-squared	0.201712	Mean dependent var	0.022744
Adjusted R-squared	0.177469	S.D. dependent var	0.025072
S.E. of regression	0.022738	Sum squared resid	0.238354
Log likelihood	1190.89	Durbin-Watson stat	1.826027

Dependent Variable: $\log X_{it}$
 Method: GLS (Cross Section Weights)
 Date: 04/08/06 Time: 15:49
 Sample: 1971 2004
 Included observations: 34
 Number of cross-sections used: 15
 Total panel (balanced) observations: 495
 Convergence achieved after 13 iteration(s)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
$\log X_{i,t-1}$	0.826975	0.03055	27.06981	0
t	0.005079	0.000834	6.092924	0
$\log s_{it}$	-0.275914	0.038609	-7.146389	0
$\log s_{i,t-1}$	0.254336	0.037631	6.758735	0
$D_{gen,it}$	0.025505	0.009967	2.558821	0.0108
$\log RER_{it}$	0.028429	0.012353	2.301407	0.0218
$\Delta \log y_{it}$	0.591698	0.092037	6.428939	0
$AR(1)$	0.289522	0.057788	5.010078	0

Fixed Effects

AL--C	-0.385653
FR--C	-0.401692
IT--C	-0.424631
BEL--C	-0.216594
HOL--C	-0.247816
LUX--C	-0.146775
ING--C	-0.383649
DAN--C	-0.394985
IRL--C	-0.244751
YUN--C	-0.401501
IS--C	-0.421328
POR--C	-0.347658
FIN--C	-0.352736
SW--C	-0.380042
AUS--C	-0.308611

Weighted Statistics

R-squared	0.996359	Mean dependent var	-1.231635
Adjusted R-squared	0.996189	S.D. dependent var	0.675865
S.E. of regression	0.041723	Sum squared resid	0.821666
Log likelihood	931.3884	F-statistic	18450.6
Durbin-Watson stat	1.994771	Prob(F-statistic)	0

Dependent Variable: $\log M_{it}$
 Method: GLS (Cross Section Weights)
 Date: 04/09/06 Time: 16:45
 Sample: 1971 2004
 Included observations: 34
 Number of cross-sections used: 15
 Total panel (balanced) observations: 495
 Convergence achieved after 8 iteration(s)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
$\log M_{i,t-1}$	0.898136	0.020029	44.8425	0
$\log s_{it}$	0.173921	0.040672	4.276195	0
$\log s_{i,t-1}$	-0.144686	0.040756	-3.550018	0.0004
t	0.002825	0.000506	5.584691	0
$D_{gen,it}$	0.016255	0.006875	2.364257	0.0185
$\log RER_{it}$	-0.020809	0.009255	-2.248398	0.025
$\Delta \log y_{it}$	0.712347	0.091327	7.799974	0
$AR(1)$	-0.056266	0.049461	-1.137581	0.2559

Fixed Effects

AL--C	-0.160234
FR--C	-0.16429
IT--C	-0.198446
BEL--C	-0.06376
HOL--C	-0.088308
LUX--C	-0.038538
ING--C	-0.160833
DAN--C	-0.093936
IRL--C	-0.091925
YUN--C	-0.163988
IS--C	-0.178016
POR--C	-0.126739
FIN--C	-0.165692
SW--C	-0.091404
AUS--C	-0.117498

Weighted Statistics

R-squared	0.996806	Mean dependent var	-1.248394
Adjusted R-squared	0.996657	S.D. dependent var	0.688829
S.E. of regression	0.039825	Sum squared resid	0.748618
Log likelihood	942.6409	F-statistic	21044.77
Durbin-Watson stat	2.020221	Prob(F-statistic)	0